

شورا

ایکنچی ییل

اورنبورغده اون بیس کوندره بر حقیقان اربی
فنی و سیاسی مجموعه در

№ 15
عدد 15

1909
1909

مندرجه سی :

ساین پولاد . مصطفی
علی . اوراز محمد .

قاسم خانلری .

وطن و ملتنی اصلاح .

عبر القراشی .

کوک پیوزی .

فنی مضاحبه (ن. آغہین) .

باشقردلر . م . هادی .

چواشلر . معارف و یاشلر

هم مطبوعاتلری .

ظریف البشیری .

ترك خانملری . (ف. ك)

چچك خسته لکی .

احمد جان بیکتروف .

تنقید . «نحریر المرأة»

حقندہ . ع . بطل

قلم مسابقه سی .

«صلو آغاش» .

فراقچه شعر (ایتوچیسی

سیرالی حواجه)

مراسله و مخابره :

«آمور» پراخودندن .

«غورین» دن .

پتربورغ شهرنده جامع

شریف .

تقریض : مناصب دینیہ .

دکتر توبنده سیاحت . علی

بابا - فرق قازاق . گوزل

زریہ .

متنوعه . مسقوا شهرنده

«ذوالفقار» . استانبولنی

تعمیر و غیریلر .

حکایه :

اوقچی قز (ف. ك)

لطائف .

«شورا» التماسنه

جوابلر .

علاوه . پتربورغده سالنه

چق جامعشریفنک رسمی .

اثر رضا الدين بن فخرالدين

دين مبین اسلامك ظهورندن، رسول اکرم افندمز
حضرتلرنيك نسب شريفلرندن، وفات اولديغي كونينه
قدر اولان بيوك حادثه و ماجرالردين باحث اولان بو
رساله، «وقت» مطبعه سنده باصلوب تمام اولدى. الك
معتبر اصللردن آلتوب ترتيب ايدايكي جهتله مكتب
شاگردلري ايچون استفاده ايدرگه لايق بر اثردر.
(بهاسى ۲۰ تين، پوچته ايله ۲۴ تين.)

مجله
السلام
م

يگي آچلمش «وقت» مطبعه سنده

هر تورلى مطبعه اشلىرى قبول قيلنه در.
روسجه و ناتارچه حرفلر، ماشينلر و غيرى مطبعه اسبابلرى كليا يگيدر.
مطبعه نك مجلد خانه سنده دخى هر تورلى كتاب و دفترلرني توبلرگه
قبول ايتله. اشلىر نفيس و كوركام. بهالر ارزان. چيپدن يباريله چك
زاكازلر تيز وقتده اشله نوب نالوز ايله كوندريلور.
г. Оренбургъ, типографія газеты „ВАКТЪ“

«شورا» اداره سندن اعلان

«شورا» مجموعه سينك اونكان ۱۹۰۸ نجى سنه ده چققان عددلرى
تمامى ايله اداره ده واردر. اداره دن كيلوب آلوچيلر ايچون ۳ سوم
۵۰ تين، پوچته ايله آلدر وچيلر ايچون ۴ سوم.
۱۹۰۸ سنه ده چققان عددلرنيك جيولوب گوزل روشده
طشانغانلرى ده واردر. اداره دن كيلوب آلوچيلر ايچون ۴ سوم،
پوچته ايله آلدر وچيلر ايچون ۴ سوم ۵۰ تين.
آيروم بعض بر عددلرني صور اوچيار ايچون هر بر عددى
۲۰ تين، پوچته ايله آلدر وچيلر ايچون ۲۴ تين. بر سومغه قدر پوچته
مارقه سى ده مقبولدر.
حاضرگى ۱۹۰۹ نجى ييل ايچون آيونه دفترى آچيقدر. ايسته گان
كيمسه لرگه سنه باشندن حساب ايدلوب ده يبارلور. سنه لگى ۴، آلتى
آيلغى ۲ سوم ۲۰ تين. «وقت» ايله برلكده آلوچيلر ايچون سنه لگى
۷، آلتى آيلغى ۳ سوم ۸۰ تين.

۱ آغوست ۱۹۰۹

۲۷ رجب ۱۳۲۷

شورا دىلر والوغ خادىلر

سايىن پولاد

قاسبولاد، قادىش مىرزا ايله برابر مسقواغه سفر ايتدىكى حالده بىكبولاد سلطان خسته - لىكىنى بهانه ايدوب كچكىدى وتخمينا ۱۵۶۲ نچى يىللرده مسقواغه كلدى واوزاق ياشى آلماي ۱۵۶۶ نچى يىللرده وفات ايتدى . خاتونى آلتون ساچ تىمروك بك قزى ۹۷۹ - ۱۵۷۱ - ياكه ۱۵۷۲ ده وفات اولوب قاسم شىرنده شاه على نكيه سنده دفن اولدى . بو خاتون سايىن پولادنىڭ آناسىدۇر . بىكبولاد سلطاننىڭ گل جمال اسمىدە ايكنچى بىر خاتونى اولدىغى دە مرويىدۇر . سايىن پولادنىڭ قاسم تىخنىه چىقمازدن ايلك اولان حاللىرى حقىدە روس تارىخلرىدە معلومات آزدۇر .

ايوان غروزنى شويدلر ايله صوغشىدىغى وقت سايىن پولادنى عىسكر باشلىغى قىلوب تاتار كىنازلىرى ، مىرزالىرى و عموما قزاقلىرى اوشبو صوغشىدە سايىن پولاد ايله بىرلىكدەلر ايدى (۱۵۷۱ - ۱۵۷۲ نچى يىللر) اوشبو صوغشى اوزون وقتلرغە صوزلوب سايىن پولاد هميشە اوز خدمتىدە اولور ايدى .

« قاسم » شىرنده حكومت سورمىك اولان پادشاهلارنىڭ توفىز نچىسى سايىن پولاد اولوب ، شاه على خان وفاتى صوگىندە ۹۷۷ - ۱۵۸۰ نچى يىل يىنوارىدە مسقوا كىنازى ايوان طرفىدىن اوشبو منصب كە قوبىلدى .

سايىن آتاسى بىكبولاد بىن بىپادر بىن احمد خان ، آلتون اوردا ودشت قىچاق خانى اولان كچى محمدنىڭ توروونى و شاه على خان باباسى اولان بختىيار سلطاننىڭ طوغىمەسى ايدى .

اوشبو شىرنده بىكبولاد سلطان ، نوغاي الوسىنىڭ كىنازى اسماعىل حضورىدە طوردىغى وقت ، ايوان واسىلىويچ طرفىدىن ۱۵۵۸ نچى يىل يىنوارىدە قادىش اسمىلى تاتار تورهسى رياستىدە ايلچى هيئىتى يىبارلوب اسماعىل كىناز دن بىكبولاد سلطان ايله قاسبولاد (۱) سلطاننى مسقواغه يىبارلمكارى رجا ايدىلدى .

(۱) قاسبولاد قىزاننىڭ صوگ خانى اولان يادكار خان ايله بىر طوغىمەدۇر . آتالىرى قاسم خان ايدى .

مسقوا عسكرى ايله برلكده شويد، ليتوا
صوغشلىرنده (۱) يوردى .

مصطفى على نك بودا على اسملى طوغمەسى
۲۵ ياشنده وقت ۹۹۰-۱۵۸۳ وفات اولدى .
قبرى قاسم شەرنده در . ساين پولاد اسمنده
اولان ايكنچى طوغمەسى ۱۵۸۵ نچى ييلده
سلامت ايدى . مرتضى على اسمنده اولان
اوچونچى بر طوغمەسى ۱۵۷۰ نچى ييل ينوارنه
خرستيان اولوب ميخايل آتالدى و مشهور
شريمتوف فاميليه سندن بر قز ايله تزوج
ايتدى و ۱۵۷۵ نچى ييل وفات ايلدى . آتا-
سينك قبر تاشيني اوشبو ييل فيورالنده ياز-
درمش ايسه ده بو تاشده ايسكى اسمى اولان
مرتضى على ديه يازدرمشدر .

مصطفى على نك خاتونى تاق بيلدى خانيش
۱۷ ياشنده وقتندە ۱۰۱۷-۱۶۰۸ ربيع الاولده
وفات ايتمش ، قبرى قاسم شەرنده در .

۱۵۸۶ نچى ييل مسقواغه پولشه ايلچيسى
كلديكى وقت ، قاسم حكمدارى اولمق صفتى
ايله مصطفى على ، مسقواده ويلىكى كنانز
فيدور ايوانىچ سراينده سلطنت مجلسنده حاضر
اولدى . اوشبو مجلسده قريهلى اسلام گرى
خان طرفندن قوغولوبده مسقواغه صغنمش
شەزاده مراد گرى بن محمد گرى هم برابر
اولور ايدى . ۹۹۸-۱۵۹۰ نچى ييلدن صوگ
وفات اولديغى روايت ايدلنور .

اوراز محمد

مصطفى على صوگنده ويلىكى كنانز طرفندن

(۱) اوشبو صوغشور ۱۵۷۹ نچى ييلدرده اولمش ،
مصطفى على نك بوداعلى و ارسلان على اسمنده طوغمەلىرى ،
ناوغورد شەرنده طوروچى مورالى ميرزا ، قادوم تاتارلىرى ،
قرانده يگى چوقونمش تاتارلىرى ، «رومانوف» شەرنده طوروچى
الميرزا بن يويىف كنانز و غيرلىر هم برلكده يوروشلردر .

ساين پولاد ۹۸۱-۱۵۷۳ نچى ييل ايول
آينده چوقنوب سيمون آتالدى و قاسم تختنى ده
تاشلادى . ويلىكى كنانز ايسه بوگا «ويلىكى
كنانز نؤيرسكى» تيتولنى ويردى . قزان
حكمدارى اولان ابراهيم خان نسلندن اولان
ايوانا فيدروونا اسملى بر قز ايله ازدواج
ايتدى (۱) ، خرستيان اولديغى صوگ اوزون
عمر سوروب و ككوب ماجرالرغه اوچراب
۱۶۱۶ نچى ييلده وفات ايلدى .

مصطفى على

ساين پولاد ، قاسم تختنى تاشلادىغى صوگ
ويلىكى كنانز طرفندن قاسم تختنه مصطفى على
بن عبد الله بن آق كباك بن مرتضى بن احمد
خان بن كچى محمد خان چيقارلدى .

آق كباك ، دشت قىچاق مملكتينك الوغ
خانى احمد خان تورونى اولوب ، قزان خانى
اولان يادكار آتاسى قاسم خان چيركاسلر طرفندن
قتل اولنديغنده استرخان خانى نصب اولنمش
ايدى . اوشبو منصبده وقتندە ۹۴۹-۱۵۴۲ ده
اولدرلدى .

عبد الله سلطان ، ويلىكى كنانز واسيلىگه
خدمت ايدر ايچون ۹۵۹-۱۵۵۲ ده استرخان
شەرندن مسقواغه كلدى و شاه على خان تريبه -
سندە اوسمش و آتاسى جان على خاندن يتيم
قالمش قزنى نكاح ايتدى . ويلىكى كنانز ايسه
عبد الله سلطان غه Юрьевъ شەرىنى ويردى .

مصطفى على قاسم تختنه چيقديغى صوگ
بتون تاتار ، چيرمش و موردوالرنى ايارتوب

(۱) ابراهيم خاندنك خدای قلى اسمنده اولان بالاسى
چوقنوب پيتراسمى آلدى ويلىكى كنانز طوغمەسى ياودىكى
ايله تاهل ايلدى . بونلرنك آناستاسيا اسملى قزلىرى ۱۵۲۹ ده
فيدوره ستيلاوغيه واردى . ساين پولاد آلمش ايوانا اشته
بونلرنك قزيدر .

شاه قول فامیایه سندن بولاك سید اسمنده بر ذات اوشبو مجلسده خطبه سویلامشدر .

اوراز محمد زمانی اختلال عصرینه ویالانچی دیمیتریلر ماجرالرینه طوغری کلمشدر . هر نه قدر برنچی دیمیتری وقتندک بی طرف طورمش ایسه ده ایکنچیسنه قوشلوب بونک طرفندن مسقوا ایله صوغشمشدر .

اوراز محمدنک اوغلی، ایکنچی دیمیتری گه: « آتام سنی اولدروب مسقوا طرفینه چیقماق فکرندهدر » دیه دانوس یاصادیغندن « اوقا » بوینده اولانوب یوردیکلری وقت دیمیتری اوراز محمدنی اولتوردی و بر روایته کوره اوقا بیلغه سینه صالدردی . بونی بیلدیکی ایله پیترا اورو سف اوراز محمد اوغلینی اولدررگه حاضرلنوب یاکلشلق ایله ایکنچی بر تاتار توره سیننی اولدردی و آخرنده ویالانچی دیمیتری نی اولدروب اوزی قریم گه فاجدی . تاتار خانلری وشهزاده لرینک بربری ایله تالاشدقلر سببندن مسقوا الوغ بر فلا کندن فورتولوب قالدی . بو روایته کوره اوراز محمدنی کناز پیترا اروسوف (۱) کندیسسی اولدرمشدر . (بو واقعه لر قالوغه صحراسنده اولدی) .

اوزینک تاتارلری طرفندن اولسه کرک اوراز محمد گوده سی فالوغه دن قاسم شهرینه کتورلوب کوملمش و قبر تاشینه ده اوشبو عبارت یازلمشدر : « تاریخ میک اون توقوز (۱۶۱۰) ییلده رمضان آینک اون آلتنچی کوننده اوندن سلطان اوغلی اوراز محمد خان دنیا دن نقل قیلدی » .

(۱) نوغای کنازلرندن اسماعیل اوغلی اوردوس و آنک اوغلی ارسلان و آنک اوغلی ده اوشبو پیترا . فانغی بیللرده در اوشبو ارسلان اوغلی مسقواغه کلوب چوقندی و بر طول خانون آلوب دوا ریس ده خدمت ایتدی . سوگره خاتونینی تاشلاب دیمیتری طرفینه چیقدی .

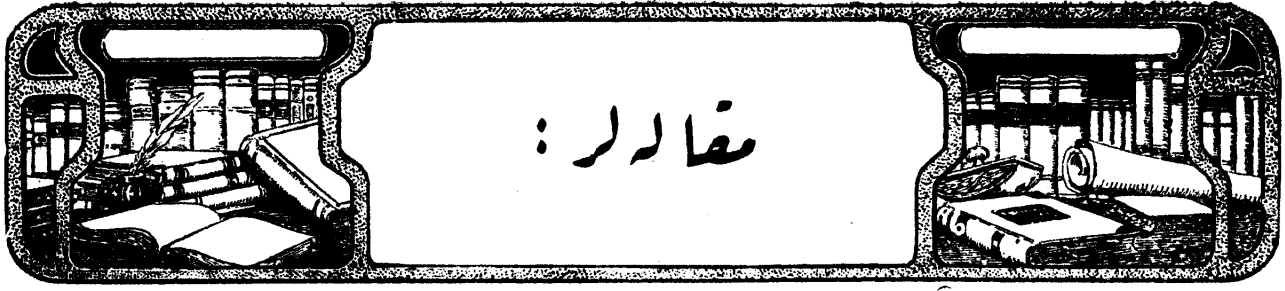
قاسم حکمدارلغینه اوراز محمد بن اوندن بن شغای خان بن یادیک خان بن جانی بیک خان بن براق خان بن فویروچق خان بن اوردوس خان چیقارلدی . اوشبو بابالرنک بعضیلری آلتون اورداده و بعضیلری کوك اورداده ، بعضیلری ده قزاقستانده خانلق ایتمشلردر .

اوندن بن شغای ، توکای و ایکنچی تعبیر ایله توکیل اسملی بر کیمسه ایله بر طوغمه اولوب (۲) بولاد سلطان بن اوساک خان قزی اولان آلتون خانم اسملی خاتوندن اوراز محمد ، تانلی خانم اسملی بالالری وارایدی . سیبیریاده « تابل » شهری بنا اولندیغی سوک ۱۵۸۸ ده دانیل چولقوف اسمنده بر صوغش باشلقی طرفندن کوچوم خان دشمنی اولان کناز سیداک (سید احمد) بن بیکبولاد اسیر آلتدی . سیداک ایسه اوشبو وقتلرده کوچ حاصل ایدوب کوچوم خان اوغلی علی نی « سیبیر » شهرندن (ایسکردن) فوغوب چیقاروب کندیسسی ضبط ایتمش ایدی . ایشته بو وقتده سیداک حضورنده طوروچی شهزاده اوراز محمد هم صبی حالنده اسیر آلتماغه مسقواغه یبار-لمشدر . و بر روایته کوره اوراز محمد کندی اختیاری ایله مسقواغه کلوب خدمت که کرمشدر .

فیدور ایوانیچ ۱۵۹۰ ده شویدلر ایله صوغشدیغی وقت اوراز محمد برابر یورمش و شهرت قازانمشدر . بلکه اوشبو خدمتنه مکافات ایچون اولور کندیسسینه ۱۰۰۸-۱۶۰۰ ده قاسم حکمدارلغی ویزلیدی و اوشبو ییل ۱۰ نچی ذوالحجه پنجشنبه کون ، تاتار و روس کنازلری حضورنده تاش جامع ایچنده کرمان تختنه چیقدی . یاشی ۲۰ ده اولدیغی مرویدر .

(۱) تفکیکولورنک بابالری اولان « توکیل » اوشبودات اولهچغنی ظن ایلرم .

مقاله لر:

وطن و ملتني اصلاح

آدم اوغلى كندى اطر افنده اولان قوملرناڭ حاللرينى اصلاح حقنده كوب ياردم ويرر . هر شخصناڭ كندى ذمه سينه عائده وقدرتى دائره سنده بر نيچه كچوك وظيفه لرى واردر . عادى شخصلر ، اكرده اوز ذمه لرنده اولان اوشبو كچوك وظيفه لرينى اخلاص كوكل ايله ادا قىلور اولسه لر ، بونلرناڭ تاثيرى فائده جهتنجه الوغ اشلرنى ظاهره چيقارر ميدانه كتورر ايچون طرشوچيلرناڭ خدمتلرندن توبان درجه ده قالماز .

حكيملردن برى : «بزم هيچ بر فكرمز و عملمز ضائع اولماز . زيرا بونلرناڭ اثرى اطر افهمزده اولانلره ياكه خلفرمزه سرايت ايلر . سياست و عمران جهتنجه عالمنانڭ آستنى اوستنه كتورمكده اولان الوغ حركتلرده عادى معلملر ، فقير اشچيلرناڭ اثرلرى مذكور حركتلر سببندن شهرت قازانمقده اولان داهيلرناڭ اثرلرندن توبان درجه ده اوله چغنى كيتم اثبات ايلر ؟ بلكه كوب وفت داهيلرناڭ اشتهارلرى عادى آدملر طرفندن ميدانه چيقارامش غيرت و ضد-متلرناڭ انعكاس ايتمش بر صورتندن عبارت اولور» ديمشدر .

بناء عليه هر كس ايچون كندينك هيئت اجتماعيه دن حقيقى بر اعضا ايدىكن ، بدن ايچون هر بر اعضانانڭ اوز عملنى قصورسز ادا ايدوب طوررغه تيوشلى ايدىكنى خاطرلر ب وظيفه سنى ادا ايامك لازمدر . بر انسان اولا

كوب كيمسه لر اولوركه وطن و ملتني اصلاح ايتمك خدمتنى الوغ منصب ياكه شهرت ايله لرينه گنه خاص بر اش ديه بيلوب بو يولده اوله چق خدمتلرنى يالكلز آنلردن غنه كوتوب طوررلر . «شويله ايتمىلر و بويله قيلمىلر !» ديه جمله مسؤليتنى آنلر اوستنه تاشلاب ، آنلردن باشقه خلقلرنى قوللرندن هيچ بر فائده كورلمازلك درجه ده توبان حساب قىلورلر . امت و ملتلرنى اصلاح ايتمك بيوك مجددار طرفندن غنه كوب تبديل و تغييرلر سببندن گنه ميدانه كله چكنى دعوى ايلرلر . بو آدملر «حيات انسانيه» نڭ اجتماع قاعده لرينه بناء ايدلدىكنى و هر بر انسان هيئت اجتماعيه نڭ اعضاسى اولدىغى ، هر بر اعضا نڭ اوزينه مخصوص خدمتى اولوب شول خدمتنى ادا ايتمك طوغروسنده كمچيلك ايدوچى اعضا بدن ايچون آغير بر بوك بلكه كيسوب تاشلارغه تيوشلى ايدىكىنى خياللرينه اولسون كتورمازلر .

وطن و ملت كه خدمت ايتمك ايچون بيوك منصب صاحى اولمق ويا كه شهرتلى و زوربا-يلقلىرغه مالك اولمق شرط دگلدنر . نيتى كامل اولور ايسه عادى انسانلرده ملت و وطن ايچون خدمت ايديه بيلورلر . فائده ويرمك قصى اياه چن كوكلندن چيقارامش ضعيف سوزلرى ايله ،

بویل هر نرسه نك كندسنى آكلأوچى بر
كوز كوك يوزينه قاراغانده ، جناب حق نك
بيك عالى معجزه لرینی كوروب تقلیدی ایمانی،
حقیقی ایمان گه تبدیل ایته :

كوندوز قویاش ، کیجه آی، ومیلیونلرچه
ییلدیزلر ایله زینت لنگان كوك يوزی چیکسز
بر بوشلقدن عبارت بولغانی اولیلانه . بوگا،
فن تیلنده «فضا» دیب ایتهلر . بو فضا ده
كوردیگمز ییلدیزلرنك هر بریسی برر «دنیا»
دن عبارت زور کرهلردر .

بو ییلدیزلر یا که دنیالرنك بیش اونى
بر آراغه جیلوب «عالم» تشکیل ایتهلر .
اول «عالم» نك طواف قیلدیغی بر «مرکز
عالم» اوله .

ارض ؛ زحل ، مشتری ، عطارد ، مریخ ،
زهرة و سائر بر نیچه ییلدیزلر ایله برلیکده
قویاش عالمده بولونه . یعنی بو بر نیچه
ییلدیزلر اوز حرکت دورانیه لرینی قویاش
اطرافنده اجرا ایتهلر . بو ییلدیزلرنك اوز
محوراری اطرافنده و برده مرکز عالملری
بولغان ییلدیز اطرافنده اولمق اوزره ایکی
تورلی حرکتلری واردرکه برنچیسنه (حرکت
محوریه) ، ایکنچیسنه دخی (حرکت دورانیه)
تسمیه ایتهلر .

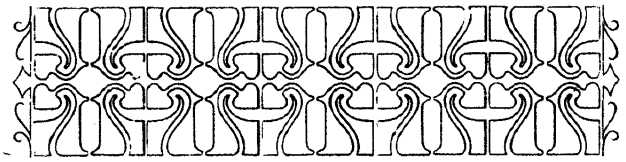
***

ارض - خلقت آدمین بیرلی انسانلر بر
یوزی (ارض) حقنده معلومات حاصل ایتهرکه
طوشدیلر . لکن کوب زمانلرغه قدر ، ارض
نك شکلی نهدر؟ قویاش ایله مناسبتی نهدر؟
کبی سؤاللرکه قطعی بر جواب طابا آلمغاچ ،
خیاللر ایچنده ، اساطیر آراسنده عصرلر
اوتکاردیلر .

چوق زمانلر . کره ارض نك مغربدن

کندی اخلاقنی اصلاح ایدر اولسه بونك سایه
سندنه بتون عائله سی اصلاح اولنور ، بونك
تأثیرى قارنداش ، اوروغلره و آندن ده وطنه
سرایت ایلر هر اشك اوزینه کوره برمصلمت
یولنی واردر . وطن و ملتنی اصلاح و تربیه طو-
غروسندنه هر کیمنگ وظیفه سی ، خدمتلرنی
باشقه لرنك اوستلرینه تاشلاب طورمق دگل ،
بلکه خدمتنی اوزی کوستره باشلامق ، بوده
ایسه ائک ایلک کندی نك اخلاقنی اصلاح ایلمکدن
عبارتدر .

عمر القراشی «بوکای» ایلنده .

فنی صاحبه

كوك يوزی

انسان نك كوزلری جناب حق نك ائک
زور بر معجزه سیدر . اول هر نرسه نی ، یقیننی ،
اوزاقنی ، حتی میلیونلرچه چاقرم اوراقلرنی
کوره آلا ، تدقیق ایته : اورالرده نه بارلغینی
آكلارغه طریسه . لکن جناب حق بو معجزه
سینی ، هر کشی گه بر فوتده ویرمگان . بر
کوزنك كوردیگنی ، دیگر بر کوز کوره
آلمای . گرچه اول کوز دخی قاراب طورا ،
صورتا کوره ، لکن بو کورو ، بر صوقرنك
کوروندن آرتق فرقی بولمای . مثلا بر
طاش پارچه سینی قولغه آلیق : بوگا قاراغان
بر کوز فقط طیشنی کوروب اصلا اهمیت
ویرمگاچ ، بر یافغه طاشلادی . دیگر بر کوز
ایسه ، بو طاش نك ایچینه کیره ، نهلردن مرکب
لغاننی ، نهدن کیلگانی ... آگلای . ایشته

انسانلرغه دنیانگ نی روشده حرکت ایتکاننی و نه شکلده بولغاننی تامیله ایضاح قیلدیلهر .

.

قمر - كوك يوزنده بزگه اك يقين بولغان نرسه قمر یا که (آی) در . اول کره ارضدن آیرلغان بر پارچه بولوب ارضنک اطرافنده آیلاندر . بزدن ۳۶۵ مگ کیلومتر و اوزاق بولوب سیکوننده بر کیلومتر و حرکت ایتگان بر طوب کوللهسی یوز ساعت ایچنده آیغه واصل اوله بیلور .

آی ده هوا و صو بولمیدیغندن جانلی مخلوق دخی یوقدر . دقتلی قاراغانده کورونگان شکلر ، طاغیر ایله اولرننگ کولگه لرندن عبارت اولوب ضیانی دخی کونشدن آلا . آی ننگ زورلغی هندستان قدردر . (ارضدن ۲ ۴۹۱ مرتبه کچکنه) .

.

قویاش - ارضنک منسوب بولغان «عالم» ننگ مرکزی قویاشدر . قویاش حاضرده ، اسسی لک ننگ اک شدتلیسی بولغان (ناریضا - آق آتش) حالنده بولوب بر میلیون غرادوس ایسسی لک حساب ایتیلدر . کره ارضدن یوز قرق میلیون چاقرم اوزاقدر . کونده مگ چاقرم کیزگان بر پویزد ۲۵۴ بیلنده قویاشقه واصل اولور ، ضیا ایسه سیکوننده ۲۸۰ مگ چاقرم کیزدیگندن ، قویاشدن بزگه ۵۰۰ سیکوننده واصل اولدر .

قویاشنک دخی اوز محوری اطرافنده بر حرکتی بولوب بو حرکتی یگرمی بیش کونده تمام ایتدر . شو حالده قویاشنک بر کونی ، بزنگ ۲۵ کونزگه مساوی بوله .

قویاش ، اوزینک ضیا و ایسسی لگی ایله بزگه حیات ویرهدر . اگر قویاش بولماسه (ارض) اوزرنده هیچ نرسه یاشای آماز

مشرق قه قدر تیگز بولوب بو تیگز لک ننگ آرتی دخی چیکسز دیگز ایله محاط بولغاننه اعتقاد ایتلدی . بو ، غرب و خصوصیله روما - لیلرنک اویلاولری اولوب شرقده ایسه (بودی) دینی تأثیری ایله قاف طاغی و بو طاغ ننگ آرتنده (دیو) لر ، و دنیانک بر اوگوز موگوزی اوستنده طورغانی ظن ایتیله ایدی .

اک صوگ ، یعنی بوندن دورت یوز ییل قدر اقدم ، بر بولوچینک ننگ اوغلی . بولغان « نیقولای قوپه رنیق » نام پالاک عالمی (۱۴۷۳ - ۱۵۴۳) انسانلرغه ارض و سائر ییلدیزلرننگ شکلرینی بیلدیردی ؛ لیکن « قوپه رنیق » بو حقیقتنی صاغلغنده توگل ، وفاتندن صوگ ، یازغان اثری ایله اعلام قیلدی . اولزماننک عقلی کشیلری ، قوپه رنیق ننگ اثباتی بویونچه دنیانک و سائر یولدیزلرنک طوپارلاق بر شکل فضاده حرکت ایتمکه اولدقلمینی آکلادیلر . « جیودانو برونو » اسمنده بر ایتالیان پاپاسی ایسه ارضنک کونش اطرافنده حرکت ایتدیگینی ادعا ایتهرک اثباتقه طرشدی . لیکن اولزماننک اک ظالم حقیقت دشمنلری بولغان روحانی صنف « برونو » نی سیکز ییل تورمهده حبس ایتدی . « برونو » تورمهده دخی اوز ادعاسنک اصرار ایتدیگندن بر مک آلتی یوزنچی بیلده اوتغه تاشلانوب یاندرلدی .

هر نه قدر « برونو » ننگ جسدی روحانیلر طرفندن اوت ایله یاندرلدی ایسهده فکری یانمدی . ینه ایتالیالی « غالیله » اسملی عالم « برونو » ننگ ادعاسنی اثباتغه طرشدی . « کپلر » و « نیوتون » نام عالمر دخی فضاده یولدیزلرنک نیچک حرکت ایتولرینی و « جاذبه » دیب آتالغان قوت ننگ فاعده و قانونلرینی تیکشروب اثبات قیلدیلهر . بوسورتله

بيك كوب شاعرلرنى مشغول ايتكان و آنلرغه كوب شعرلر سويله تكان (زهرة) وه نهرا) ييلدیزی، ياقنى بولووى چيئندن سائر ييلدیزلردن درحال فرق ايتيله در. بز بو ييلدیزنى كيچه كوره آلامز. اوزينه «كيچه ييلدیزی» - «Вечерная звезда» ديهده ايتهلر. بو ييلدیز قوياشنىڭ اطرافنده ۲۲۴ كونده آيلانه در. قوياشدىن اوزاقلىقى ۱۰۱ ميليون چاقرم اولوب، عطارد ييلدیزی كى، بو دخی بيك طغز بر هوا طبقهسى ايله اورتولودر. بناء عليه بو ييلدیزده دخی «حيات» بولووى اوبلانه در.

**

مريخ - عطارد، زهرة و ارض دن صوڭ قوياشقه ايڭ ياقين بولغان مريخ ييلدیزيدر. قوياشدىن ۲۲۷ ميليون چاقرم اوزاقلىقه و ارضدىن ايكى مرتبه كچكهنه در. علم نجوم، مريخ حقنده سائر ييلدیزلردن كوبراڭ معلومات ويره در. بو ييلدیز قوياشنىڭ اطرافنده ۶۸۷ كونده آيلانه در. اوز محوري اطرافنده ايسه ۲۴ ساعت ۳۷ مينوتده دور ايتديگندن مريخنىڭ كونى، ارضنىڭ كونه همان مساوى كى در. مريخ ييلدیزی، ارضنىڭ هوا طبقهسى طغزلغنده بر هوا طبقهسى ايله اورتوليدر. مريخده ارضده بولغان شكلى زور ديگزلر اولمىوب كچكهنه ديگزلر واردر. بو ييلدیزنىڭ ايكى پيكي يعنى ايكى كچكهنه «آى» ي واردر.

ارضغه بيك اوخشاغان بو ييلدیزده «حيات» بولووى شبيهه سزدر. لکن انسان اولوب اولمىدىغي تامميله معلوم توگادر. چونكه حاضره بو ييلدیزلرنى تدقيق ايتگان (تيلسقبوب) آلنارينڭ اڭ مكملى مريخنى فقط اوتوز مڭ كياومترو قدر يقيندىن كوره آلمقه در.

ايدى. ارباب فن، قوياشده گى حرارت وضيا نڭ آزالووى ايله ارض اوزرينده قطبلردن باشلايه ر ق خط استوا گه نوغرى آفرين آفرين حياتلرنڭ محو اوله جغينى و قياامت نڭ دخی بوندىن عبارت اولديغنى ادعا ايتهلر. استانبول علماسندن مشهور مناسترلى اسماعيل حقى افندى بوندىن اون ييل اول (رسملى غزته نسخه فوق العادهسى) نام ژورنالغه يازغان مقاله سنده بو فکرنى دين نقطه نظرندن تيكشروب تصديق قيلغان ايدى.

**

عطارد وزهرة - قوياش عالمنده، ارض ايله قوياش آراسىده حرکت ايتكان ايكى ييلدیز واردر كه بونلرده عطارد و زهرة ييلدیزلريدر. عطارد، قوياش عالمنده بولغان ييلدیزلرنڭ اڭ كچكهنهسى بولوب قوياش اطرافنى سيكسان سيكز كونده آيلانه و قوياشدىن ۵۴ ميليون چاقرم اوزاقده در. اوشبو ييلدیز، قوياش بايوديغندن، تاڭ باشلامازدن آرخنه اول كوز ايله بيك يخشى كورونور. اوزى ياقنى حالده در. بو ييلدیزنىڭ محوري اطرافنده آيلانديغى هنوز معلوم توگادر. منجملر (آسترونوملر) نڭ تدقيقاتنه نظرا عطارد ييلدیزينڭ طغز بر هوا طبقهسى ايله اورتولو بولديغى آڭلاشيلمىشدر.

هوا بولغان محله ايسه صو بولووى اڭ طبيعى بر حالدر. صو بولغان يرده ايسه «عضويات» يعنى نباتات و حيوانات كى جانلى نرسهلر وجود بولادر. بناء عليه عطارد ييلدیزنده جانلى نرسهلر بولووى شبيهه سزدر. شولقدر كه، هواستڭ طغز بولووندىن طولايى، عطارد ييلدیزی حاضره «طوفان دورنده» اولديغى اوبلانه در.

کشیلرنڭ تابولمسی بیک زور یاردم ویردی . لکن پیتر ۋیلیکی نڭ «اورتا آریا» طرفلرینه چغو فکرینی تاماا یرینه کتورمک ایچون بو قدر گنه کفایه ایتمیوب ، باشقردستانڭ کورشی سندنه بولغان قزاق وقرغز طائفهلرنی ده قولغه کرتمک لازم ایدی . روسیه نڭ بختینه قارشى ۱۸ نچی عصرنڭ ابتدالرنده ، قزاقلرنڭ اوز آرالرنده فتنه لر باشلاندى . بونی غنیمت بلوب کورشیلرنده بولغان طائفهلر قزاقلرنی قسا باشلا دیلر : جنوب غربی طرفندن قالمقلر ، شمال طرفندن باشقردلر هم سیبر قزاقلری شرق طرفندن «زیونگور» خانلری هر تورلی ضررلر کتوردیلر .

اچدن ده طشدن ده فتنه لر بولغانغه کوره قزاق طائفهلری ۱۷۱۰ نچی سنه ده روسیه دولتینڭ حمایه سینه کرو فکرینه دوشدیلر . لکن روسیه حمایه سینه کروب اوزلرینڭ استقلاللرینی جویرغه ناموسلانغانلقدن «بوکان بای» دیگان قزاق استریشیناسی کندیسی دشمانلرینی ضعیفلاتوب قزاقلرنی طنچلاندرمق فکرینه کلدی . شول غرض ایله قزاقلردن الوغ عسکر جیوب دشمنلری بولغان قالمقلرغه هجوم ایده رک آنلرغه غلبه تابدی ایسه ده تون یاغندن باشقردلر همیشه هجوم ایدوب طورغانغه کوره اوزلرینی اوزلری صاقلی آلمایاچقلرینی بلوب کچی یوز قزاق خانلردن «ابو الحیر» خان پیتر ۋیلیکی گه مراجعت ایده رک قزاقلرنی اوز-ینڭ حمایه سینه قبول ایدوینی اوتندی . لکن پیتر ۋیلیکی «شویتسیه» ایله محاربه ده اولوب قزاقلرنڭ اوز آرالرنده نزاع بیک قوتلی بولغانغه کوره بونلرنڭ تبعه لگینی قبول ایتمادی . قزاقلرنڭ اڭ بیوک دشمنلری بولغان زیونگور خانى رو-سیه دولتینڭ قزاقلرنی اوز حمایه سینه قبول

**

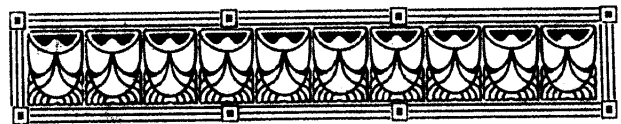
سائر ییلدیزلر - بوندن صوڭ مشتری زخل و سائر ییلدیزلر کیله در . بو ییلدیزلرنڭ احوالی علم نجوم فاشنده آزمی کوبهی معلومدر . مثلاً مشتری ییلدیزی دخی طغز بر هوا طبقه سی ایله اورتولو بولغانی آڭلاشیلمشدر . دیمک اوراده دخی هوا ، صو و بناء علیه حیاتی نرسه لر بار .

**

آزغنه فلسفه : اولحالده ، چیکسز کائنات نڭ بر جزؤ لایتجزاسی حکمنده بولغان قویاش عالمنده بویله عقلدن طیش حکمتلر ، معجزه لر کوردکهدده سائر ییلدیزلرنی دخی محاکمه ایتو شبهه سزدر .

آزغنه فلسفه گه کیروب تیره ن اولیاسه ق میلیونلر چه ییلدیزلرده میلیونلر چه ، بلکه میلیارد لر چه مخلوقلرنڭ خدای لایزال حضرتلرینه قارشى عبادت ایتو ایله مشغول اولدقلرینی آڭلارمز . نظام و انتظام عالم نڭ دخی فقط بر ذره حکمنده بولغان دنیاغه توگل ، بلکه بی نهایت زور بولغان کائناتنی شامل بولغانی عقل و منطقغه بیکرک موافقدر .

سبحان من تحیر فی صنعه العقول
سبحان من بقدرته یعجز الفحول
«آدیس» ن . آغه یفی .

باشقردلر (۱)

پیتر ۋیلیکی ایله کیرلوفنڭ پلانلرینی وجوده چغارمق ایچون ، باشقردلردن شوندى

(۱) باشی ۱۴ نچی عدد ده

اوستا بولغانلقدن كوب سويلى طورغاچ اخير وقتلره تابا قزاقنڭ اولكانلر ينى روسيه تبعه لگيني قبول ايدوگه كوندىروب بتوره يازدى . آنلرغه هر تورلى فائده لى اشلىر برله وعده لى قىلدى هم بونلرغه باقىن «اور» نهرى تيره سنه برشهر بناء اولنه چغيني سويلا ب آنلرغه بيك زور اميدلر ويردى . شول آرا ده «قارا قالپاق» خا نلرينه يولقوب آنلارنى ده ديملاب روسيه تبعه لگيني قبول ايتوگه كوندردى .

قزاق خلقى هم قارا قالپاق طائفه سى روسيه تبعه لگيني قبول ايتما كچى بولوب شول حقه سويلا شو ايچون پيتر بورغ غه هر روغدن وكيللر صايلا ب يبارديلر . ابو الخير خان اوزينڭ صداقتينه دليل بولسون ايچون «ارعلى سلطان» نام اوغلىنى تفكيلوفكه ابارتوب روسيه دولتينه امانت ايدوب يباردى . ايشته شول طريقچه الوغ قزاق مملكتلرى تفكيلوف اجتهاديله روسيه دولتينه مال اولديلر . تفكيلوف ده بوش قالمادى ، بو خدمتلرى مقابلينه پالقاونيقلىق درجه سى احسان اولوندى . اوز اختياريله روسيه تبعه لگيني قبول ايتكان ايچون ابو الخير خانغه ده تشكر نامه لى كوندردى . « اور » نهرى اوزره بر شهر بناء ايدو خصوصنده كير ييلوفنڭ ايه پراتر يتسه آنناغه بر پرويكت تقديم ايتدىكى يوقار يده ذكر اولنمش ايدى . مذكور پرويكت بوينچه اور نهرى اوزره « اورنبورغ » شهرى بناء قىلنوغه حكومت طر فندن قرار ويرلوب ، بونڭ بناسنى كير يلاوفنڭ اوزينه تابشردى هم كير ييلوفنڭ معا ونلگينه يوقار يده مذكور قوتلوغ محمد تفكيلوف تعيين اولدى .

اورنبورغ شهرينڭ بناسى اوزينه تابش رغاچ ، كير ييلوف اوزينڭ ايداشلر يله برابر

ايتما گائىنى بلگاچ ينه دن قزاقلر اوستينه هجوم ايدو باشلادى . شول سببلى قزاقلر اوز يرلرينى تاشلاب روسيه حدودينه تابا كوچوب كيتميه مجبور اولديلر . قزاق خلقى اوترو ، طالاو ياراماز اشله اوگرنديكاردن ، روسيه حدودينه كلگاچده تيك طوره آلماديلر .

بر طرفدن دائما بونلرنڭ ضررلرى تيوب طور دقندن ايكنچى طرفدن « اورطه آزيا » غه چغو ايچون بونلرنڭ يرلرندن اوتو مطلقا لازم بولغانلقدن روسيه دولتى نيچوكده بولسه بونلرنى اوزينه قوشوغه قرار ويردى .

پيتر ۋيلىكى شويتسيه هم تركيه صوغشنى تمام ايتكاچ قزاقلرنى صلح طريقى برله استيلاء ايتمك هوسينه توشوب اوزينڭ باش ترجمان لردن « قوتلوغ محمد تفكيلوف » نى كچى يوز قزاق خانلردن ابو الخير خانغه ايلچى ايدوب كو ندر وگه نيتلاب قويغان ايدى . شول آرا ده دن ابو الخير خان طرفندن پيتر ۋيلىكى گه قزاقلرنى اوز حمايه سينه قبول ايدوينى اوتنوب ايكى ايلچى كلدى . پيتر ۋيلىكى بو ايلچى لرنى بيك زورلاب قبول ايتدى هم قزاقلرنى اوز حمايه سينه قبول ايدونڭ شرطلر ينى سويلا شوب قايتور ايچون پيتر ۋيلىكى اولدن يبارر . گه نيتلاب قويغان تفكيلوفنى شول ايكى ايلچى ايله برابر زور هديه لى ابو الخير خانغه ايله يباردى . لىكن تفكيلوف باروب يتكاچ اشنڭ باشقه تورلى بولغانىنى كوردى . ابو الخير اوزى بوڭا راضى اولسه ده قزاقلرنڭ بومذالتنى قبول ايدو احتما للىرى يوق ايدى . حتى تفكيلوفنڭ نه مقصود برله كلدىكىنى بلگاچ . قزاقلر آز آزغنه تفكيلو فى اولدىمى قالديلر . شول بارونده تفكيلوف ابو الخير خان ياننده ايكى سنه قالدى وبيك كوب مشقتلر چيكدى . تفكيلوف تلگه بيك

ايلسه كرك) باشقردلرى عمومى قيام ايتدكلرنى
تفكيلىوف بر قدر عسكرا ايله شول فتنه نى
باصارغه كيندى. لىكن تفكيلىوف كيلوب ايرشكانچى
سىبير يول باشقردلرى حكومته بيك كوب
ضررلىر كتوروب، حتى «ؤير خنورال» كر پيستنك-
گى بارچه عسكردلرى بوغازلاب، اشپالرينى
طالب بتور مشلر ايدى.

تفكيلىوف «آى» نهرينه يتشديكى وقت
باشقردلر طرفندن كنديسنه هجوم ايدلى. بو
هجومدن تفكيلىوف الوغ خوفه توشدى ايسه ده
عاقبت باشقردلره غالب كلوب ۵۰ قدر باشقرد
قريه لر ينى اوت ايله كويدردي ونيچه يوزلب
باشقردلرى اسير ايتكان صوگ بوش انبارلره
بيكلاب اوت تورتوب تريله ته يانديروب
هلاك ايتدى. خاتون قزلرينى اوزينك ياننده
بولغان روس صالدا تلىرينه اوله شوب وبردى.
انبار ايچينه كرمى قالغان ايرلرينى و اتالرينى
حيوان كىبى كوز آلدىك طوتدروب بوغازلاتدى
يا كه باشقه چه قاتىغ جزائلر ايله هلاك ايتدى.
لىكن بو كىبى جزائلر باشقردلر ايچون
يگى اش دگل ايدى زيرا: بوندىن مقدم ده
بونلرنك قوللرينى، بورونلرينى، قوللرينى
وحتى تللرينى كيسوب جزا وعذاب ايتكانلر
ايدى لىكن بو اشلرنك فتنه باصلو ايچون هيچ
فائده سى بولماغان ايدى. شونك كىبى بونك ده
هيچ فائده سى اولمادى بلكه، تفكيلىوفنك بويله
قاتىغلىق ايتمه سى، فتنه نك قوتله نمه سينه گنه
ياردم ايتدى.

آخري بار

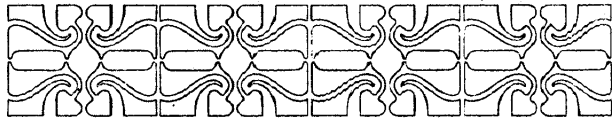
م . هادى .

پيتربورغان مذكور اورنغه چغوب كيندى .
كيدشنده «اوپا» غه توقتاب، بر آز وقتلر
قالدى. شول وقتده عمومى باشقردلر طرفندن
سايلانوب كيريللوفغه ايكى وكيل كوندردى.
بو وكيللر كيريللوفغه «اورنبورغ شهرينى
بنا ايتودن توقتالماس ايسه ك سلاح قوتيله
توقتاناچمىز» ديه بيان اينديلر. لىكن كيريللوف
بونلرنك سوزلرينى قولاقه آلمادى. اوزلرينى
طوتوب بگاولاو ايله امر ايتدى. صوكره اوفادن
جايق نهرينه قاراب يولنده دوام ايتدى .
كيريللوف ياننده ۱۵ روتا عسكرا ايله ۲۵ عدد
طوپ وار ايدى. ينه كيريللوفغه يتوشمك
ايچون بر پولق عسكرا كوندلگان ايسه ده
بو پولق كيريللوفغه يتوشه آلمادى. بو پولقه
كيريللوفغه يتوشمك اوچون اوفادن چيغوب
كيتدى، لىكن اوفادن ۱۶۰ چاقرم كيتدكن
صوكره باشقردلر طرفندن بو پولقه هجوم ايدلى.
بو هجومده پولقه مخصوص پوپ ايله ۱۸ اتلى
عسكرا ۳۲ قدر جياولى عسكرا تلى اولدى .

واقعه دن خبر آلوب، كيريللوف ياردم
ايچون بونلره بر قدر عسكرا كوندردى. لىكن
آز اولدقلىرى باشقردلرنك هجوملرينه طاقت
طوتا آلماي، كيرى قايتماغه مجبور اولديلر .
صوكره ايكنچى كره عسكرا كوندردى. بو مرتبه-
سندى كوچ حال ايله مذكور پولقه باروب
قوشلديلر. كيريللوفده مك بلا ايله اور نهرينك
جايق نهرينه قوشولغان يرينه باروب يتدى .
۱۷۳۵ نچى سنه نك ۶ نچى آغوستنك اورنبورغ
(حاضرگى اورسكى) شهرينك نيگزينى قوردى
ومذكور سنه نك ۷ نچى سنتابرنده كيرى اوبا
طرفينه يوللاندى .

عين شول وقتلرده سبير يول (چيلايى،
شادرين، زالاتاوست اطرافنده غى باشقردلر

چواشلر

VI

معارف و یاشلر هم مطبوعاتلری .

چواشلر ، بوئا قدر معارف جهندن صوگ در جهده آرته اولان بر قومدن صانالا ایدیلر . جهالت و قارانغولق چیتاسی آنلرنی شول قدرلی چرنامش ایدی که ، آلهما ایچنده گی قورت کبی ، اوزلرندن باشقه ملتنک دنیا ده بارلغندن و علوم مدنیتدن ، سیاست دنیا سندن بیگرا که بی خبر ایدیلر . حاضردهده کوب بولسه آرلرنده ، ۳-۴ پراسینت چواش علم و معارفکه بر درجه آشنا اولوب باشقلری آغاچ مثالنده نادان ، هیچ بر شیدن خبرسز و هیچ بر تورلی یازونی اوفی و یازا بلیلر . لکن آنلردهغی بوکونگی انقلابه ، و لو مجبوری روشنده رک بولسهده ، تره لگان سبیلر ، نادانلقلری حقنهغی یازلردن قامنی طوقناتوب کیله چکده گی امیدلرکه یوز طوتارغه مجبور اینه در .

چواشلر ، خریستیان دینینه کر و مناسبتلری ایله ، حکومت طرفندن اول صایون اشقولالر صالئوب اوقوتولا باشلانیلر . فقط ۲۰-۳۰ سنه لردن صوگره کوررمزکه : اوزلرینک هر اورنده طرشلقلری سایه سنده ، عجب درجه ده ترقی ایدرلر . آنلرنک اهل معارفنی سویولری ، بر آزغنه بولسون آگفه کیلگانلرینکده بو کونگه قدر نادانلقده قالولرینه اوکوب علم که صوصادیقلرن اعترافلری و اوقوغه نام اجتهادلری تیز کونده تانارلرنی اوتوب مدنی بر ملت اولاقلرن آچیق کورگازه در .

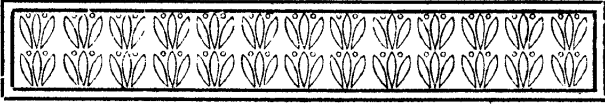
آرالرفده آزغنه معلوماتلی بر کشی اولسه نهایت درجه ده قدرلیلر و زورلیلر ، آزغنه درجه گده ایساری کیتوب طورالر . شونلقدن بالالرینی ، اول اشقولالرنک (ابتدائی مکتباده) گنه اوقتوب فالدروغه قناعتلانی ، اوچیتلسکی اشقولا ، سیمیناریه ، کبی مکتبلرکه تورکوم ، تورکوم ناشی باشلادیلر . بعضلری ایسه ، حاضرکه علم و مدنیت نک شرفن آگلاب یتدکلرندن دگل ، بلکه ده عزت نفس و بر برینه کونچیلک کبی عادتلرینک اوستونلکلرینه ایاروبکنه بولسهده طرشالر . چونکه چواشلرده عزت نفس ، بر برینه کونچیلک کبی عادتلر شول قدری زور رول قازانمشدرکه : کرک نیندیگنه اورنده بولسون اوزلرینک اشلرن آله طوتارغه و سوزلرن بیرماسکه ماللر قوت و کوچلر صرف ایتماک درلر . مونه شوشی عادتلری عموما قاراغانده نچارغنه بولسهده ، علم و معارفلرینک ترقیانینه بیوک یاردم ایتماکده در .

باشقه اورونغه برتین آچه ئهره م ایتمه گان بر چواش : «پیرن آچی اوچیتل بولات ، پادچکا بولات ، پیسار بولات (*)» کبی ناتلی امیدلر ایچون ، اوقو یولینه بوزار ، مکار صوم آچه نی هیچ قزغانماقسزین توکما کده در .

حاضرنده اورتا مکتبلردنگنه بولسهده ، اوفوب چققان ضیالی چواش هم آرا صره کورنگالی . لکن آنلر ، بزنگ تاتار یاشلری کبی ، اوز ملتن سوگو و آنک ملی عادتلرین طابناو و طاشلاو ایله توگل ، بلکه نادان خلقتک آراسنه کروب ، هر شیده باتدریج اوله رق ، اورتاچه مسلک ایله خدمت ملیه لرنده مقیدرلر . قصه سی : صزغانوب خدمت ایته لر ، اوزون

(*) «بنم اوغلم اوچیتل ، پیسر یا خود پوپ بولاچق» دیکدر .

ترك خانملىرى

حریت اعلاندىن سوڭره كرك آروپا غزته لرنده و كرك استانبول غزته لرنده ترك خاتونلىرى حقندە ككوب نرسەلر يازيلمغه باشلادى. آروپا غزته لرنده يازلمش شيلرنىڭ بارسىدە دىرلك بونلرى ماقتاودن، بونلرنىڭ حریت كە، علوم و معارفكە ھوس ايتولرىنى تقدیر و تحسین دن عبارتدر. ترك خانملىرىدىن بعضىلرى اوزلرىدە فرانسز چە، نىسە چە غزته - لرگە گوزل و مهم مقالەلر يازەرق آروپا مطبوعاتىنىڭ حسن توجهنى جلب ايتدىار. استانبول غزته لرنده خاتونلر احوالدىن ككوب بحث ايدوچىلر ترك خانملىرىنىڭ اوزلرىدەر. بونلرنىڭ قلملىرى پك اوتكون، فكرلىرى پارلاق. اوز فكرلىرىنى قلم و مطبوعات واسطەسىلە مدافعە ايتمك ايجون، احتمالكە، ايرلرگە ككوب احتياجلرىدە يوقدر.

استانبول غزته لرنىڭ يازوچى ترك خانملىرى كك باشلىچە ايكى فكرگە خدمت ايتەلر: حاضرگە غايت آز كورينان برفسىمى، ترك خاتونلرىنىڭ حریتدن استفادە ايتەرك، اسكى اصول معيشتىنى اوزگارتب، عموميتلە آروپا خاتونلرى ككى ايرلر نفوذدىن قوتىلو، استقلال كسب ايتو طرفدىن بولونەلر. ايكىنچى برف ككوب قسىمى، بوگا قارشو كىلەر: شرق و مسلمان معيشتىنى آروپا اصول معيشتىنە قىياس ايتمك جائز اولمادىغىنى، هر ملتنىڭ اوزىنە كوره اخلاق و تربىەسى اولدىغىنى، خاتونلرنىڭ اصل خلقت و وظيفەلرى يورت باقمق، بالا تربىە ايتمك، عائل قارامقدن عبارت ايدىگىنى، خاتونلرغە

و تيران بولغان يوقىدىن اويغانمق زمانى ايدكن آكلاتالر. طنچلق، مجهوليت و سكونتىنى ايزارگە وقت ايدكن توشوندرەلر.

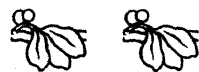
قارت چواشلىردە مليت تعصبى سوڭ درجەدە قونلى بولوب، ياشلىرىدە ھم شولا يوقدر. آنلر شونىڭ ايجوندە قارتلرنى اوزلرىنىڭ سوزلرىنە طكلاتە و علمگە رغبتلاندرە آلار. فقط نە چارەكە، بوكوندە، آنلر، بارماق ايلە سانارلق درجەدە آزدلر.

***

مطبوعاتلرى جەتندە ككلىچە، چواشلىر، مطبوعاتنىڭ نە ايدكندە بلملر چونكە آنلرنىڭ اوز تللرنىڭ و اوزلرىنە مخصوص اولەرق يازلمش، نە دىنى و نە ادبى، فىنى اولسون، برف دانە كتاب و رسالەلرى يوقدر. فقط روس حرفى و تانار لسانى ايلە دىنى اولەرق يازلمش، ابتدائى مکتبلىرى ايجون، برف دانە درس كتابلىرى واردر. بوكوندە، ابتدائى مکتبلىرنىڭ، شوشى كتاب استعمال ايدلما كدەر. بن بو كتابنى برف نىچە مرتبەلر كوزدن كىچرسامدە، نە سببىدىن كە، اسپىنە و محررىنە دقت قىلمادىمەن و قارامادىمەن اوز اوزمە تعجب دەمن.

۱۷نچى اوكتابر مانيفىستىدىن سوڭره، «چاباقسار» شەرىندە برف ضيالى چواش طرفدىن «خىيار» اسمندە، چواش تلندە و چواشلىرغە مخصوص اولەرق، برف غزته نشر ايدلماگە باشلامش ايدى. لىكن اوزاققە بارمادى طرفتالدى. ايشتىكە كوره، طوقتالويك محررىنىڭ «سوسىيالىست» پارتىەسنە منسوبلكدە عىيلا- نويندىن ايمش.

«ظريف البشيرى»

«وطن نامنه، سلامت عمومیه نامنه، رجا ایدرم: ترکچه مزك ایچندن اجنبی کلمه لری چیقار یگز. اولمیانلری ایجاد ایدیگز. آرتق بویله قارمه قاریشیق کیتیمه لم. ترك اوله لم. ترکچه سویلیه لم. «قایینه» دیه چکمز یرده «هیئت وکلا» دیه لم. «غره و» (زباباستوفقه) دیه چکمز یرده «ترك اشغال» دیه لم. بیلیمیانلره «قایینه» و «غره و» سوزلرینی اوگرتمگه چالیشه لم. زحمت چکرسه کده باری بر ایشه یاراسون. «حمام آلمق» «پیانو اوینامق» کبی ترکیبلره بیگانه لیکلر ایچنده دهانه وفته قدر بوجه لیوب طوره جغز؟»

بر آنانک آنا تیلنی مدافعه یولنده یازدیغی بو سوزلر نه قدر گوزل ونه قدرده معنالیدر! خاتونلرنی تربیه و تعلیم ایله بحق انسانیت درجه سنه کونارمزدن اول پر ملتنگ ترقیسی ممکن اولمدیغندن بزم روسیه مسلمانلری ایچونده هر شیدن اول مهم و آشغج مسئله قزلرمنی اوقتو مسئله سی اولسه كرك. اصول صوتیه لر، یگی ترتیبلر، مکتب و مدرسه اصلاحاری، حریتلر فلانلر کبی بایناق نرسه لرنک طاوشی چیقدیغی حالده، قزلر تربیه سی، قزلر اوقتو حقنده، مع التأسف، حاضرگه قدر، هیچ بر اساسلی حرکتز یوقدر. بو کونگی کونده قزلرینی تعلیم و تربیه ایتمک ایستیان آدملر نه یاپمغده بیلماینچه عاجز طور ییورلر. قزلر اوقتور ایچون هیچ بر یرده، هیچ بر منتظم مکتبوز اولمدیغی کبی، اولرگه دعوت ایدوب اوقتور ایچونده اهلیتلی معلمه و مربیه لرمز یوقدر. ملی تربیه وهیچ بولماسه، آنا تیلنک ابتدائی تعلیم کورمگان قزلرینی روس مکتبلرینه ویرمک، اوزمز خالص شرق معیشتی ایله یشادیغمز حالده قزلرمنی بردنبرگه خالص

علوم و معارف، تربیه و تعلیم هیچ شبهه سز لازم ایسه ده آنک «خاتونلق» صفتنی یوغالتمی طورغان بولووی تیوش ایدیگنی، خاتونلرغه شول درجه بیرلگان حریت سببلی آروپا خاتونلرینک عائله تربیه سندن وعائله معیشتندن بسبتون آیریلورغه مجبور اولدقلرینی، کون بویونچه پوچته خانه، تلیغرام و تلیفون خانه لرده خدمت ایدوب، حتی آرابه چیلق و سائر بر طاقم دنی خدمتلرده بولونهرق طاماق طویدررغه مجبور بولولری اوزلری ایچونده، جمعیت بشریه ایچونده بر سعادت و راحتکنی موجب بولمدیغنی اثبات ایتارگه طریشه لر.

بو صوک فکرگه خدمت ایدوچی خانملردن بهیجه ضیا خانم «یگی غزته» ده یازمش اوزون بر مقاله سنده دیه در:

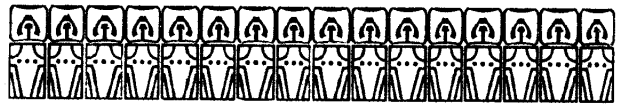
«بیوکلردن بریسی: «بو میلکتنی طوبدن ملطقدن آرتوغراق جهالت خراب ایدر، خاتونلری جاهل اولان قوم هیچ ترقی ایته آلامز.» دیشدر. شمدی بن ده: «بزه بر مکتب لازم در» دیه چکم. اوت، بزه هر شیدن اول مسلمان مربیه لر، تگوچیلر، یورت خاتونلری یتشدره چک مکدل، منتظم بر مکتب لازمدر. ذکر عاجزانه قالورسه بویله بر مکتبنک وجوده کلمسی ایچون معارف نظارتی پک بیوک مصرفلر اختیارینه ده مجبور اولماز. مثلا: شمدیکی قزلر صنایع مکتبی ناگ پروغرامی اصلاح. تگوچیلک، اشچیلک. اداره بیتیه، ونزاهت فکریه یه خادم اولدیغی ایچون، موزیقی درسلری علاوه اولونسه، حاضرگی معلملری کافی اولمایه چغی جهنله، فخری معلمه لرده طالباتکه درس ویره بیلورلر. خالده صالح، فاطمه علیه خانم افندیلر کبی فاضله و متفنه خانملرمز حسیات وطنپرورانلرینه اتباعا بو شرفی رد ایتمز لر سانیرم»

ترك خانملری خاتونلر بچنی ایله گنه قالمیلر. تیل و ادبیات بحثنه ده کریشه لر. کینه شول «یگی غزته» ده «بر ترك قادینی» امضاسیله بر خانم «مطبوعاتدن بر رجا» سرلوحه سیمه اوشبو سوزلرنی یازادر:

چچك ایدیكى بیانه باشلادیسه دوقتور لرغه مراجعت ایدرگه كیرك . دوقتور یراق بولوب کیلوی ممکن اولمادیفی صورتده ، تربیه سینه زیاده دقت ایدوب ، خسته نی کورگان ، بیلگان کشیلردن صوراشورغه تیوش . اولگی کونلرنڭ پك اسسیلنگان وقتنده کامپریس - صالحن صوغه مانوب چوپراک طوتارغه ممکن . اوچ کوندن صوڭ خسته نڭ آغز ایچلرینه ، تیلینه ، بورن تیشکلرینه بوندن صوڭ قورصاقلری و آرقالرینه بز اوچی کبی واق لر چیغه باشلی ، اوچ کوندن صوڭره یوزلرینه آباقلرینه بتون تینه تمام چغوب بته در . صالحون تیگان ، یوزی قوی آچیق یورگان ، بدننڭ پاك بولمساغان یرلرینه بیگرک قوتلی چیغه در ، (یاش بالالرنی هر کون ایرته و کیچ یوارغه هر وقت پاك یورنورگه کیرك آورولر کوبراک وقت تن نڭ نچلسلنگندن کیله در) . بو آلتی کونلرده خسته افراط ساتاشه ، اوز عقلنده بولمی ، کوزن یومدیسه اینه برله فاداغان شیکلمی ، سیسکانوب ، قورقنچلر کورگانندی قچقره ، پك بورچیله هیچ یوقلی آلمی ، آلتی کونده بتچلر چیغوب ، بورچاق زورلغنده مک چچه گی کبی قب قزل رنکده ، قزدرغان نورچاق روشنده بوله . خسته بر آز طبیعی حالینه قایتوب طنچلاب یوقلی ، ینده صاری صو (ارین) جیه باشلاغانده افراط درجه اسسیلانوب بورچیللا باشلی ، بتچلری قچیتالر ، اوزن قچتقان ایچنه یا که فرمستقه او یاسنده یاتقان کبی ، فایده قویارغه ده نیلمی ، فاناتقانچی یرتوب قاشی ، اوتقه کررگده راضی بولا . بویله عنابلنو اوچ کون دوام ایته . خسته نی بر کشی دائم یاننده طوروب صافلارغه کیرك . خصوصاً بو صوڭفی آلتی کونلرده خوفلی : چچکنی قاشوب ، طرناب آزدروب بیرو

غرب معیشتنه ، غرب تربیه سینه تسلیم ایتمک مناسبی ، دگلمی ، بو بر مسئله در . مناسب اولدیفی تقدیرده بیلله بو هر کیم ایچون میسر دگلدر .

آوروپا خاتونلرینه نسبتبه ترك خاتونلریده معارف جهتنجه پك توباندر . لکن ترك خاتونلرینه قاراغانده ده اوز خاتون قزلرمز نڭ علوم و معارفده ، تعلیم و تربیه ده نه قدر توبان اولدقلری کورلده ده چن کوکلدن تأسف ایتمامک ممکن دگلدر . قزلرمز نڭ جوابی یکلدر : «اگر تأسف ایتسه گز بزنی اوقوتکز ، بز اوقورغه حاضرمز» دیه چکلر ، اما ، بزنده بوگا فارشو : «بز اوزمز خسته یز ، که سزی نصل نداوی ایده لم» دیمکدن باشقه چاره مز یوقدر . ف . ک .

چچك خسته لگی

II

چچك پینا اولمقی

چچك چیغه باشلاسه تاثیر ی پك نیز معلوم اولدر . اڭ اول قزدر بینه ده طوڭدروب بیز - گاك ، اوخشاشلی حالسز ایتوب ، خسته نڭ هضمی بوزیلوب آشاودن اشتها سی کیسوله - آشی آلمی . اشتها سی بولماسه ده ، افراط درجه اسسیلکدن ، صوکوب اچکانگه قورصاغی کوبه . چونکه فان بوزیلوب معده ایشلی آلمی طاملرلر حرکتسز قالدر . ممکن اولسه فاینغان سوت یا که لیمونلی چای ، بونلرنی ده اچرگه اشتها سی بولماسه فاینغان صونی اولچاو ایله اچررگه کیرك . زنه ار صالحون ، خام صو بیرلمه سن .

قوبه‌لر و بو سوزلر خېلى معرفتلى كشيلىر
 آغزىندىن ده صادر اولار. اوشكور و توكرولردىن
 قطع نظر اورولرنى ممكن قدر تيزىدىن دوقتورغە
 كورساتوب، آورراق و يوغوشلى صرخالورنى
 بالئيتسەگە سالورغە كيرك. چونكە شفاخانەلردە
 حفظ صحتگە موافق هواسى هم تربيه سيدة
 باشقە بولادىر. بيلور بيلماز اوشكور و چيلر،
 ايم توم ايتوچى قارتچقلر، فالجى و كورەزەلرگە
 مراجعت ايتكانچى البته معلومانلى دوقتورلرغە
 مراجعت ايتو آرتغراق هم فائىدەسى كوبراك.
 سبب ايرشسە صحتلنوى دە اشانچليقراق بولسە
 كيرك. فقط شفا خانەلر و طبييلر بولماغان
 يرلردە نا علاج، ضرورى بليگان، كورگان
 كيمسەلر، چچك چيغوب تربيه ليگان تجربەلى
 قارتچقلرغە مراجعت فيلورغە ممكن.
 احمد جان بيكتمروف.

احتمال هم شادره قالورغە دە سبب بولادىر.
 چونكە: بو كونلردە چچك بولوب يتمگان ماده؛
 ارنلى فاره قاندر. شونكە ايچون احتياط
 ايدرگە كيرك. آزوب كيمتەسون. ۸ كوندە
 تمام طولوب يتوب يواش، يواش قايتا باشلى.
 بو كونلردە هم صاقلاو تيوش قوبتاروب آلو
 سببلى شادره قالو احتمالدر.
 خستەنى پاك، هواسى يخشى اورندە
 معتدل پك جلى پك صالقندە بولماغان اورندە
 دقت ايله تربيه لرگە كيرك.

III

چچك آشلاتمق

چچك نى زيمسكوى غرادسكوى و خصوصى
 طبييلر، شفا خانەلردە آشليلر. شهرلردە طبييلردىن
 باشقە تجربە ايله معلومات آلوب امتحان
 بيرگان و شهادت نامەسى بولغان خصوصى
 عادى كيمسەلردە بولادىر. بالالرنى ممكن قدر
 ياشليراك آشلاتورغە تيوشلى. آلتى، يدى
 آيلق بالانى هيچ خوفسىز چچك سالدررغە
 ممكن. بونلردە تيزراك چيغوب، هم تيز
 توزالور. بر مرتبه كيمسەلر چيغوب تكارار
 كيمسەلرگە دە ياربدر. طبييلر، شفا خانەلر
 بولماغان قريەلردە زيمسكوى طبييلر كيلوب
 آشلاب يوريار. شول وقت آلتى آيلقن
 چيغماغان بولسە آلتى ياشار بالاغە قدر چچك
 آشلاتو تيوشدر. شفا خانەلر و طبييلر آزلعدىن
 خستەلر، روسيەدە كوبراك ديكان ايدك.
 بزنگ آرامزده ايكنچى سبب دە يوق دگل.
 بزنگ خلق يالقاوانوب و بر آز تعجبلىنوب،
 كيرى طوروب، دوقتورلرغە مراجعت اينمىلر
 ايتسەلردە وقتن اوتكارەلر. «دوقتور نى بلە
 اول؛ تقدير يازغاچ قوتلور حال يوق!» ديوبك

تنقيد

[تحرير المرأة ترجمه سنه گى يا گليشلا] (۱)

۱۵) ولو تبصر المسلمون لعلهم ان اعفاء
 المرأة من اول واجب عليها و هو التأهل لكسب
 ضروريات هذه الحياة هو السبب الذى جري ضياع
 حقوقها (بيت ۲۳) ترجمه سى: «مسلمانلردە
 كوز اولور ايسه، فادينك عفتى ايچون لازم
 اولان ازدواج فادينلرناك حقوقنى ضايع ايتدگنى
 كورورلر» (بيت ۲۲). بو ترجمه بوتونلى
 يا گلاش. اولاً: «ولو تبصر» نى كوز اولسە
 معناسنده ياسالغان. «تبصر» فعلى «بصر» دن
 آلنمىچە «بصيرة» دن آلونادر. «بصر» دن

(۱) باشى ۱۴ نچى عددە.

(١٧) ... ان يميت احدهما حقه في سبيل راحة الاخر او يجر كلاهما قيده الثقيل الى آخر العمر. (بيت ٢٧) ترجمهسى: «نهایتی یا برسی ایکنچیسینک راحتی یولنده حقوقندن واز کچر وهر آغرلقنی آخری عمرینه قدر اوستینه آلور» (بيت ٢٥).

بر بیرده: یا، یا که، یاخود سوزلریندن برسی یارلدیسه آکا قارشى دخی بو سوز- لرنک برى مطلقا بولونورغه کیره کدر. بولکله- لردن برسی بر اشنگ ایکی احتمالینی بیان بیرینده گنه قوللانادر. مذکور عربچه جملهلر ایچنک بزدگی، یا که معناسنک اولان «او» بار. چونکه آنه ایکی توری احتمال حقنک سوز سویله- نه در. مترجم ایکی احتمالنک ایکیسینی بر، ایتوب بیردیگی حالد «یا» سوزینی یازغان. بناء علیه آکا مقابل یا، یا که، یاخود سوزلریندن برى ده قویلهماو سبیلی سوز، قویروقسنز اولوب قالغان. ایکی احتمالنک ایکیسینی بر ایتوب بیرودن باشقه یا کُلشلق ده پیدا اولغان: اصلک سوز ایکی احتماللی اولوب بر احتمال، زوجیننک ایکیسینک بر سینه گنه وایکنچی احتمال ایکیسینه ده ترتب ایدلمشدر.

ترجمه ده ایسه، ایکی احتمالنک ایکیسی ده زوجیننک بر سینه گنه ترتب ایدلگان. جملهنک درست ترجمهسى بویله در: «بو حالنک عاقبتی: یا ایکیسینک برسی ایکنچسینک راحتی یولنده اوزینک حقوقینی قربان ایدر، یا که هر ایکیسی آغر یوکلرینی عمرلرینک صوگینه حدلی یوکلهب کیتلرلر.»

(١٨) ولکن مهما کان حال الزوجین - وهما علی ما ذکرنا من الوصف - فلا سبیل الی ارتباطهما برابطة لهجة اذا اخذت بمعناها الخاص (بيت ٢٨) ترجمهسى: «ایر ایله قادین آراسنده حال

آلونغان فعل لر «تبصر» دگل بلکه، «ابصر» در. بناء علیه «ولو تبصر المسلمون» نك معناسی: «مسلمانلر تفکر ایتوب قاراسلر ایدی» اولادر. ثانیاً: «اعفاء» نی «عفت» معناسنده ایدلگان. بویا کُلش. «اعفاء» اعی یعنی دن مصدر در که «ناقص و مزید» در. «عفت» ایسه «مضاعف و مجرد» اولان «عف یعف» دن آلونادر. «اعفاء» سوزینک عینی کسرهلی «فاء» سی نشدیدلی اولسه ایدی، «عفیق» نك جمعسی اولور ایدی ده «عفت» مادهسندن اولو بلور ایدی. فقط بویبرده آلاى اولوق جائز دگلدر. ثالثاً: «النأهل» ازدواج - اویله نمک معناسنده یاسالغان. یا کُلش! موند «نأهل» آنچق اهلیت کسب ایتو معناسنده در که، جمله نك توغری ترجمهسى بویله در: «اگر مسلمانلر بر آز تفکر ایتسلر بلورلر ایدی که، خانوننی، اوستینه اُنک ایلک واجب اولان وظیفه دن یعنی معیشتده باشلیچه کیره کلرنی اوزلگندن تابارغه حاضرلنودن - معافی طومتق آنک حقوقینک یوغالوینه چن سبب اولمشدر.»

(١٦) بل اللوم كل اللوم علی الرجال: ارید بهم من سبقنا ممن اهلوا تریبه نساءنا. (بيت ٢٥) ترجمهسى: «قادینلرنک بو اشلریندن مسؤل ومعاتب تریبه لرینی اهدال ایتمش یوقاروده ذکر ایتدگمز ایرلردر (بيت ٢٣). موند «بزدن ایلک زمانلرده غی» معناسنده اولان «من سبقنا» سوزلرینی «یوقاریک ذکر ایتدگمز» دیب ترجمه ایدلگان ده جملهنک روحی و آندن مقصد اولان نرسه بوتونله یوغالغان.

درست ترجمهسى بویله در: «بلکه بو توغریده شلته گه مستحق اولانلر، خاتونلر- یهزنک تریبه سینی اعتبارسز قالدروچی، بزدن ایلک زمانلرده غی ایرلردر»

ایل آرالاشور و آشا بر طبیعت کبی اولوب کینئر .»

(۲۰) فهذا لا یصل الی عقلها شیء منه . وان وصل فلا یؤثر علی منزلته فی نفسها (بیت ۳۴).
ترجمه سی: محبوب و حرمتلی اولوی خاطرینه بویله کلاماز . ایر اگر بو درجه گه ایرشور ایسه قادینک قلبینه هیچ اثر ایتماز (بیت ۳۰).
بو عبارلرنک یوغاری باغنده غنه مؤلفی ئه یته: « مصرلی خاتون ایرینک یالکوز اوزونلیغینی یا که قصه ایغینی، آفلیغینی یا که فارالیغینی غنه بل در . اما آنک عقللی و ادبی درجه سی، ناموسی، حسیاتینک نچکه ایگی، علمی، حیاتده غی مقصدلری و عموما انساننی انسان ایته و ملتلی آراسنده محترم و سویکلی ایتدره تورغان مزایای انسانیه دن آغان اولوشی کبی نرسه لر اصلا آنک (خاتوننک) عقلینه ایرشمز . « فینا لا یصل . . . . » مونه بونلردن هیچ بر شی آنک عقلینه ایرشمز « دیمک اولوب بو سوزلر یوغا ریده غی اوزون جمله نک صوکیدر . وان وصل . . . نک معناسی ایسه : « اگر ایندی ایرینک اشبو کمالاتی و مزیتلری خاتوننک عقلینه ایریشه فالسه بونلر سببلی آنک قاراشنده ایرنک مرتبه سی کوتارلمز . » دیمکدر .

(۲۱) ودلت الاکتشافات الحدیثه . . . دن « لذلك الاصل (بیت ۳۷) سوزینه حدلی اولان جمله لرده غایت چیقشسز، ضعیفی و یا کلیش ترجمه ایدلگانلر (مراجعت ایدله) شونندن صوکه کیلگان « ثم من الظاهر ان الجسم لا یستغنی فی نموه و بقائه بما دخل فیه من تلك المادة الاولى بل لا بد فی النمو و البقاء من التریبة و الغذاء » جمله لرینی بویله ترجمه ایته: « جسم اوسوینده، توروینده اصل ماده دن آلمش نرسه سندن مستغنی اولماز . بلکه

نیندی روشده اولسده، محبت علاقہ سی بونلر آراسنک شو درجه ده اولور » (بیت ۲۵) جمله نک توغری ترجمه سی بویله در: « ایر ایل خاتون نیندیگنه حالده اولسه لر اولسونلر - یوقاریده سویله دیگمز صفتلرده اولسه لر - آنلرنک چن محبت باغی ایل باغلانولرینه بر نورلی یول یوقدر » (۱۹) ولکن یمتزج العشق بروحه حتی یکون کانه طبع لها اذا وجد بجانب . . . . (بیت ۲۹) . ترجمه سی: « لکن عشق انسانک روحی ایل امتزاج ایدوب قادینه طبیعت حکمنه اولور . . . . (بیت ۲۸) کورولوب طوردیغی اوزره بو ترجمه نک باشی ایله آخری برده اویوشمیلر . « عشق انسانک روحی ایله آرالاشا ایشده تگنده باروب خاتونغه طبیعت حکمنده اولما ایش !!

کتاب، خاتونلرغه دائر اولدیغندن البت مؤنث ضمیرلری خاتونلردن کنایه اولورغه کیره ک دیب ظن ایتوندنمی یا که باشقه بر سببدنمی، ذا کر افندی جمله ده ویاقن تیره ده خاتون ذکر ایدلمگان اورونلرنک بایتاغنده، معنانک بوزولوبونه ده قارامیچه، مؤنث ضمیرلرینی خاتوندن کنایه ایتکان . ۳ نچی بیتنکی « شأنها » سوزنده گی، « امته » سوزینه فایتوی تیوشلی ضمیرنی خاتوندن کنایه ایتوب جمله نک معناسینی بوزدیغینی کچن مقاله مده کورسستکان ایدم . ایندی مونه بو بیرده ده جمله ده مذکور « بروعه » سوزینه فایتورغه تیوشلی اولان « لها » سوزنکگی مؤنث ضمیرینی خاتوندن کنایه ایتکان و بو سببلی جمله نک باشی بر یاقغه، آباغی ایکنچی یاقغه کیتکان . « روح » سوزی عربچه ده مؤنث صانالا، شونک ایچون آندن کنایه ایدره ک مؤنث ضمیرلری کیتورلدر . بناء علیه عباره نک توغری معناسی بویله : « عشق آنک روحی

قد یرجعہ الی احد اسلافہ الاقرین . (بیت ۳۹)
ترجمہ سی : « بعض وقتلرده بالانک آنا آناسینہ
اوخشاماوی کورولور ایسہ بالانک اوسویندن ،
ترقیسندن ایلروکلور . چونکہ وراثت قاعدہ ،
قانونی بعض وقتندہ یقین بالالارینہ راجع اولور .
(بیت ۳۳) . کورولورکے بو ترجمہ صرف
یا کلیش وشونک ایچون بی معنادر . اولاً :
مترجم بو بیرگہ « اوسویندن وترقیسندن ایلرو
کلور » نی بلمیم قایدن کیترگان . ثانیاً : یاقین
بابالارینہ (سلفلرینہ) معناسندہ اولان « اسلافہ
الافرین » نی بلمیم نیچوندن « یاقین بالالارینہ »
دیپ ترجمہ ایتکان . مونہ اشبو سبیدن جملہنگ
معناسی بوتون بوتونہ بوزولغان . درست معنا
سی : « بعضاً بالالرنک آنا آناسینہ اوخشاماوی
کورولور ایسہ بونک سببی شول اولورکے ،
قای چاقہ وراثت قانونی بالائی یاقین بابالربندن
برینہ قایتارور . »

(۲۴) متی حسنت التریبۃ علی الوجه
الذی ذکرناه ضعف الاستعداد الذی کسبه
الطفل من والديه ان کان رديئاً؛ وتأصل فيه استعداد
جديد يرثه عنه من يتولد منه ويقوى فيه ذلك
الاستعداد ان کان حسناً . . . . . (بیت ۳۴)
ترجمہ سی : « بالایوفاروده ذکر ایتدکمز روشک
تریبہلنور ایسہ ، آنا آناسندن آغان اخلاقلر
نچار ایسہ نچارلقغہ استعدادی آرتادر . یگا
استعداد اورناشوب آذرندن طوغان بالالرده بر
استعداد قوتلہ نور . اگر آنا آناسندن آلمش
تریبہسی گوزل ایسہ . . . . . (بیت ۳۴) بو
ترجمہلر باشندن آیاق یا کلیش وقاریشیق بر
شیلردن . توغری ترجمہسی بویله در : اگر
یوفاریده یازدیغمز روشچہ تریبہ کوزل اولسہ ،
بالانک آنا آناسندن میراث ایتوب آلدیغی
استعداد ناچار ایسہ ، اول استعدادی ضعیفلہ -

اوسوینده توروینده تربیه ، آزوقغہ محتاجدر .
(بیت ۳۲) . جملہدن مقصد : جسمنگ ، اوزینک
تشکلنہ اصل مادہدن کرگان نرسہلر ایلہگنہ اوسہ
ویاشی آماوینی بلکہ اول اوسہسندہ ویاش
مہسندہ تربیہ و آزوقغہ محتاج اولدیغینی بیان
ایتمکدر . مترجم ایسہ ، جسم ، اصل مادہدن
آغان نرسہسندن موکسز اولماز ، دی . حالبوکہ
بوکاردن موکسز اولماو اثبات ایتہرگہ محتاج
بر نرسہ دگلدر . چونکہ جسمنگ تشکلی آنچق
شونک ایلہدر . بو عبارتلرنک درست معناسی
بویله در : جسم اصل مادہدن آلدیغی نرسہلر
ایلہگنہ اوسہ ویاشی آلمیدر بلکہ اول ،
اوسوینده و بقاسندہ تربیہ و آزوقغہ محتاجدر .

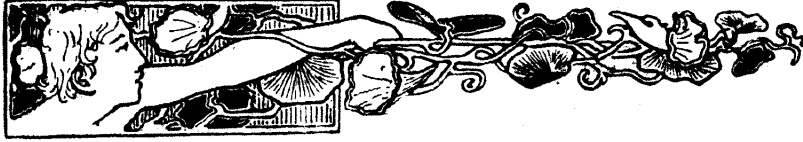
(۲۲) و ان کانت معلوماته کثیرة تحتوی
علی صور الاشیاء و صور ما یحدث عنها لاول
النصور وما ینشأ عنها فیما بعد ذلك وکان وجدانه
رفیقاً کان الناشئ . . . . . (بیت ۳۸) ترجمہ سی :
« بالانک معلوماتی کوب اولوب نرسہلرنک
صورتلرینی و اول صورتلردن اول فکردہ پیدا
و آنلردن نشأت ایتمش صورتلرینی بلور ایسہ
بالانک وجدانی اینجہ ولطیف اولور . . . . بوندہ
مترجم ، « کانت معلوماته . . . گہ معطوف ، بناء
علیه باری بر فعل شرط حکمنده اولان « وکان
وجدانه . . . » نی جزاء شرط ایتوب عبارتلرنک
روحینی بوزغان . فی الحقیقت بوندہ جزاء
شرط « کان الناشئ . . . » در . جملہنگ
توغری معناسی : « بالانک معلوماتی کوب
اولوب ، نرسہلرنک صورتلرینی و اول صو-
رتلردن ، برنچی تصوردن و آندن صوگرہ نشأت
ایدهجک نرسہلرنی حاوی اولسہ ہمده وجدانی
نچک و نازک اولسہ اوسمر بالا . . . . . اولور .
(۲۳) وان شوهد ان الولد لا یشابه ابویه
فی بعض الاحوال فذلک انما لان قانون الوراثة

شیر و آنک پیرینه یا کئی استعداد پیرله شیرکه،
 بو استعدادنی آندن طوغان بالالار میراث ایتوب
 آلورلر. اگر آنا آناسندن آلدیغی استعداد
 کورکام اولسه آنک بو استعداد کسب قوت ایدر...
 (۲۵) وان کانت فاجرة لم یزدها العلم فجورا.
 (بیت ۴۸) اگر فاجره ایسه فجورنی زیاده ایدر
 (بیت ۴۱). یا کلیلش و کیریسنجه ترجمه در.
 درستی: «اگر خاتون ادبسر (فاجره) اولور ایسه
 علم آنک ادبسر ایگینک آرتوبنه سبب اولماز».
 (۲۶) ولا تقدم بسهولة علی مایض بحسن
 سمعتها. (بیت ۴۸) ترجمه سی: «مطلق ایشدو
 ایله ضررلی اشکه جاهله قادین کبی حماقت
 ایله کرشماز» (بیت ۴۱) موندو مترجم.
 «سمعتها» سوزینی یا کلیلش اولاراق «ایشدو
 ایله» دیه ترجمه ایتکانده عبارتک معناسینی
 بوزغان. عربچهده «السمعة» سوزی سین ننگ
 ضمه سی ایله بزده گی «نام» «آد» روسچهده غی
 (репутация) معناسنده قوللانه در. بر کشینک
 خلق آراسنک یاخشی آدی (نامی) چغوی ده ممکن
 یامان آدی (بدنامی) چغویک ممکندر. بو یرده گی
 «حسن سمعتها» خاتونک یاخشی آدینه دیکدر.
 بوکا کوره جمله ننگ توغری معناسی بویله اولور:
 «اوزینگ یاخشی آدینه ضرر کیتوره تورغان
 اشکه قولایلق ایله گنه کریشوب کیتمز».

(۲۷) فیعیش الواحد بین رجل و امرأة
 یحب بعضهما بعضا ایاما واشهرها ولا یکاد تقع منهما
 هفوة تظهر ما کان خافیا بینهما و تراهن فی
 الطریق ... (بیت ۴۹) ترجمه سی: «ایر
 قادین اوله رق آیلر چه برسی ایکنچیسینی سووب
 یاشادکده آرالرنده غی اسرارنی کشف ایده جک
 بر نرسه ظهور ایتسون، ایتماسون گزیند-
 کلرنده سکونت ... (بیت ۴۱). مترجم بو یرده
 فیعیش ... جمله سی ایله» و تراهن ... جمله سینی
 قاریشدر و ترجمه ایتکانده هر ایکی سینگ
 معناسینی بوزغان شونک ایچون ترجمه آکلا-
 شمی تورغان و بی معنا اولوب کیتکان. حالبوکه
 «فیعیش ... جمله سی اوز آلدینه بر جمله
 اولوب معنا یاغندن» و تراهن ... جمله سندن
 مستقلدر. برنجی جمله ننگ درست معناسی: «بر
 کشی، بری برینی بر نیچه کونلر حتی بر نیچه
 آیلر سو یوب یورگان ایر ایله خاتون یاننده
 طورور. فقط آنلرنک آرالرنده غی یاشرین سرنی
 آچا طورغان هیچ بر تورلی اش کوره آلاماز.
 بو بتدی. و تراهن ... ننگ ترجمه سی: همده
 فرنگ خاتون قزلی اورا مارده جدیت و وفار ایله
 گیزه لر، ایرلرنک کوزلرینه توغری قارامازلر.
 قارامق ایسته سهر ... (آخری وار) ع. بطلال.

قلم مسابقه سی

آنا تیلیمزنگ رواج و ترقیسنه، اوقوچی و یازوچیلرنک غیرت و هوسلری آرتوبنه
 سبب اولسون ایچون «شورا» اداره سی بر قلم مسابقه سی اچارغه قرار ویردی.
 اوشبو مسابقه، اداره گه مخصوص اوله رق ۴۰ یولدن آز و ۶۰ یولدن کوب اولماز
 شرطی ایله نه طوغروده اولسه ده اولسون، هیچ بر چیت سوز فانشدرمای خالص
 و صاف ترکیجه بر مقاله یازمقدن عبارتدر. کلمش مقاله لر اداره ده تدقیق ایدلنور
 و برنجیلکنی آلمش مقاله صاحبنه اداره، برنجی سنه «شورا» دن گوزل صورتده
 جلدلنمش بر نسخه مکافات اوله رق ویرر. مقاله ده «شورا» ده عینا درج اولنور.

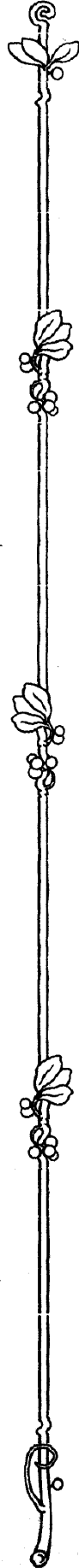

فزا فچه شعر

صلو آغاش

(ايتوچىسى سېراى خواجه)

طور موسون آمان ايسين صلو آغاش؟
 قستاوغا قهار ايدى تمام آلاش
 مالى جوق جامانغزدىق قارا قوروم -
 صب صيدام كورينه سن جاب جالاكاش؟...
 صلولىق قالىبدا طورسون آمان،
 كيلوشيم سادلىق پىنين مينده ساغان،
 قولى ماكراب، صيبر موكراب جاتقان آغاش،
 ايدىق نىك سوبتىكىن سىنىك جوغى جامان!
 رضا ايپىن سىنىك تورغان بول كويىكه؟
 جامانغز جاراسوشىك آغ اويينه؟
 كورينوب كوب كومگىك بوب طوروشىك،
 شققاندا قسراقتاڭ بىيگىنه.
 جوروشيم كيلوب كىتب جورگىنيمشه،
 كوگلىم طنباوشىدى كورگىنيمشه،
 ميرزاغه موافق سوز طابلاما دىب،
 آغاشقه اويلاوشىدىم كرگىنيمشه.
 قات ايدىك جامانغز بىن كونتىكببايغا،
 جاتوشىد بىر مىك جلقى هر بىر سايدا،
 زور مجلس جاناقايدا تونو، كونو
 كىتوشىك اربىك مرىك بىر بىر آيدا.
 پاناكدا قولونداغان بىيىك قايدا؟
 بوطلاب بوزداب جاتقان تويىك قايدا؟
 آيداب سان قارانى ميكىن ايتكىن،
 جامانغز كونتىكببايدى ايدىك قايدە؟...

صالغن اوى صارى قەز تەربىيە چاتقان
 جىيلوب تامام آلاش جىلوب چاتقان
 قوربىنى ھەر جىردەگى جىلوب آلب
 اويندى جاناقاي جوق قلوب چاتقان.
 جاناقاي! جورظقا آشكارە ناپستارڭ!
 داۋلىتتى سلطاناتقا خارشتادڭ،
 جىيلوب قز، بوزبالا اوليڭ آيتقان
 كىتپەيدى قولاغمان داۋستارڭ!
 الى كۈنگە كىتكىنىڭ جوق تەلدىن، آغاش!
 اۋىڭدى آرغن، چاپاس بلگىن آغاش!
 بولغاندا تون اورطاسى، چاڭغۇرتوب،
 ماڭقۇلدا بىتۈپتىڭ اورگىن آغاش!
 كۈپىڭ آت سىمىرگىن جىر جاز بايلاغان،
 خان قارا مىكىن ايتب مال ابدانغان،
 آغاشتى چاڭغۇرتوب اوليڭ آيتوب،
 صالو قز كىشكە تامان نار بايلاغان.
 فالوبىس ايندى اورسقا مىكىن بولوب،
 سوۋدى كۈكلىم جاڭا مىكىمىنوب؛
 شارەسز ايلارىڭ كۈشكىن شغار،
 اورسدا نالا سالغان شىكىمىنوب.
 قلوڭڭ ھەر بىر تورلو كىتپەيدى ايسىتىن
 جىگىت تىڭ مىكىن ايتوب كۈكلى اوسكىن،
 جانتلىس داۋلىتتى اوغلو كۈشكىننىن صوڭ،
 اورسقا خور بولوبىس اوطن كىسكىن!

○○○○○

قزاق لەجەسنە آشنا بولماغان اوقۇچىلارغادا بو شعر
 آڭلاشلسون اچون، اچندەگى سورلرنىڭ كۈبسى قزاق
 صورت تەلفۇننىن اوز تەلفۇمغا ايلندىردى. مگر مصراعلرنىڭ
 ھەر قايسى اصلندەگى تەرتىبچە اوز اورنىدا كىنرلسەدە،
 وزن و قافىەلرنىڭ بوزولمى صافلانولارى مەكىن بولمادى.
 بەئز لەجەبزدە يوق - س - و - ز لار و تەبىرلەر مەغزە اچنە
 آلب معنالىرى آزاندا، آيرم كوزسنىلەدر.

صلو آغاچ

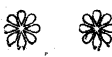
طورامسڭ امان ايسان صلو آغاچ
 قشلاوغه قمار ايدى نمام „ آلاچ“
 مالى يوق „ جامانغز“ نڭ «قارا فوروم»
 «صب صيدام» كورينهسڭ ياب يالانغاچ
 صلوق قالمىدا! طورسون امان
 كيلوچيدىم (كيماوچى ايدىم) شاداق بان مينده سيئا
 قوى ماگراب صيبور موگراب يانقان آغاچ
 ايهڭنىڭ شولايتىكان (شوشىلاي) سىنڭ يوغى يمان
 رضا ايمس من سىنڭ طورغان بو كويوڭه
 «جامانغز» (نڭ) ياراشوچيدىڭ آق اويونه
 كورينب كوب كوك بولوب طوروچيدىڭ
 چققاندا „ قسراقتڭ بىيگى“ نه
 يوروجيدىم كىلب كىتب يورگانچه
 كوڭلم طنماوچيدى كورگانچه
 ميرزاگه موادق سوز طابارمى دىب
 آغاچقا اويلاوچيدىم كورگانچه
 «فات» ايدىڭ «جامانغز» بلن «كونتيكبى» غا
 يانوچيدى بىر مڭ يلقى هر بىر „ صاى“ دا
 زور مجلس „ جاناقاى“ دا تونى كونى
 كىتوچيدىڭ „ اريڭ مريڭ“ بىرر آيدا
 پناھكده قولونلاغان بيهڭ قايدا؟
 بوطلاب بوزلاب يانقان تويەڭ قايد؟
 ايدىب „ سان قارا“ نى مەكان ايتكان،
 „ جامانغز“ „ كونتيكبى“ دى ايهڭ قايدا؟

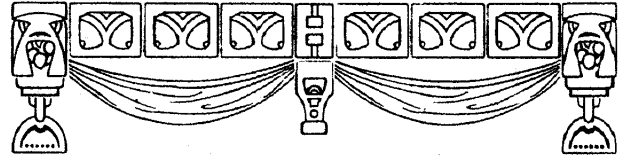
صالغن اوى . صارى قمز توبوڭ يانقان
 جىيىب تمام „ آلاچ“ كولوب يانقان
 „ قوربى“ نى هر يردەگى جىيىب آلب ،
 اوينى „ جاناقاى“ يوق قىلب يانقان ...
 „ جاناقاى ۱“ يورطقا آشكاره قابىلرڭ (۱)
 دولتىنى سلطنتكە خرچلەدڭ
 جىيىب قىز „ بوز بالا“ „ اوليڭ“ ايتكان
 كىتىمىدر قولاغىدان طاوشلارڭ .
 الى كونىگە كىتىكانڭ يوق تلدىن آغاچ!
 اطقنى „ ارغن“ „ چاپپاس“ بلىگان آغاچ!
 بولغاندا تون اورطاسى ياڭغراتب
 ماڭقىلداپ „ بايتويىت“ نڭ اورگان آغاچ!
 „ كويىڭ ات“ سىمىرگان بىر ياز جەيلەگان
 „ خان قارا“ مەكان ايتب مال ايدەگان
 آغاچنى ياڭغراتب „ اوليڭ“ ايتوب
 صلو قىز كىچكە طابان „ نار“ بەيلەگان ،
 قابىسڭ ايندى اورسقا مەكان بولوب
 صوندى كوڭلم باشقا محكمەلەنب
 چارەسىز ايدىلرڭ كوچكان آخرى
 اورسدان فاللا صالحان (سىكىمىدينوب!)
 قلىغڭ هر بىر تورلى كىتمەيدىر ايسدىن
 يىگننىڭ مەكان ايتب كوڭلى اوسكان
 „ جانتىلىس داويلتتى اوغلو“ كوچكاندىنصوڭ
 اورسقا خوار بولغانسڭ اوطن كىسكان!

(۱) نورلان، وڭ، يالقۇداوڭ، شەرەتڭ، دانڭ

معترضه اچنە آلنگان سوزلرنڭ معنالىرى:

«صلو آغاچ» — مانور تىركلك معناسىدە بولوب، طرويسق بلن ويىرخنى اورالسق شەرلرنىڭ آراسىنك بىرىنڭ اسمى،
 بوير اوللردە قرغز- قراقلار بىلەمەگنك بواغان . «آلاچ» — قرغز- قزاق ملتى . «جامانغز» — قزاق باي نڭ اسمى . «قارا
 فوروم» — سانسز كوب، يرنى قاپلاب يانقان آياقلى مال . «صب صيدام» — ياب يالانغاچ ، بوطاقسز آغاچ، شب شر .
 «قسراقتڭ بىيگى» — طرويسق تيرەسندە بىر قالقو صورت . «فات ايدىڭ» — ضرور ايدىڭ ، بىك كىركلى ايدىڭ .
 «جاناقاى» — كشى اسمى، جامانغزنىڭ اوغلى . «ارىڭ مريڭ» — كوچلەنب اشلەمەك ، كىتەسى كىلمى كىتمەك (?) .
 «كونتيكبى» — كشى اسمى . «صاى» — اوزەك، صوسز جىلغا . «سان قارا» — سانسز كوب تىرك، كوب آياقلى مال .
 «قوربى» — ابيدەش ، قورداش، احباب . «اوليڭ» — اولان ، جىر ، شرقى ، شعر . «بوز بالا» — يش يىگت ،
 دلى قانلى . «ارغن» — روغ اسمى، قزاق قىبىلەسى . «چاپپاس» — ايضا . «جاڭغرتو» — جاڭغرتاتو . «بايتو-
 بيت» — زور ات ، بورى اتى . «كويىڭ ات» — قش بويى طوتونولوب يازغا چققاچ سىمىرمەك اچون اوطلاوغا بوش
 بىرلىگان آرق ات . «خان قارا» — خانلارم قارا خلق . «نار» — بىر اوركچلى تويە . «جانتىلىس داويلتتى
 اوغلو» — روغ اسمى . قزاق قىبىلەسى .

مراد و مخاربه

اؤفا ایله قزان آراسنده «آمور» پاراخودندن:

ایکی علم آراسنده اولان «ابن» سوزندن اؤفوده و یازوده الفنی توشرمك قاعده ایدیکی معلوم . حال بوککه شمدی مطالعه ایدوب وارمقده اولدیغم صحیح بخاری کتابنده بعض بر ایکی علم آراسنده اولان «ابن» کامه لرنک الف یازلمشدر . بونک سببی نه ایدیکن بیلمادیکنم امتحانندن قایتوچی شاگردلردن صوراشوب قارادیغمده بونلرنک اصل قاعده دن ده خبرلری یوق ایدیکی آکلاشلدی سوگره شاگردی کوب ایدیکنی خبر ویرمش اؤفا غو بیرناسینک بر مدرسدن بونی استفسار ایتدم . مدرس اق مق ایتدی ده : «تقصیر بو طبع خانه خطاسی لولور» دیدی . ایمدی بو مشکلی «شورا» مجموعه سینه عرض ایدوب جواب یازلمقنی اوتنه م .

«علم عاشقی»

«شورا» : ایکی علم آراسنده اولان «ابن» کامه سندن الف حذف ایدلمک هر وقت دگل بلکه اوشبو شرطلر ایله در : ۱) ابن سوزی صفت اولورغه تیوشلی . حدثنا مالک بن انس کبی . صفت ایله موصوف آراسنده امتزاج و مناسبت پک کوچلی اولدیغندن «ابن» ده اولان الف حتی ککه اولگی اسمده اولان

تنوین ده حذف اولنور . اما ابن کامه سی صفت دگل بلکه خبر اولسه «علی ابن ابی طالب» کبی یا که استفهام ایدلسه «هل مالک ابن انس» کبی بو وقت الف حذف ایدلماز تنوین هم توشماز . ۲) سوکعی علم یراق بابا (فامیلیه و عائله باشلیغی) اولمازغه تیوشلی . بو وقتده «ابن» دن الف توشماز علی ابن هاشم کبی . سرنک اشتباه ایتدیکنگز «ابن» سوزلری اوشبو کبی اورنلرده اولانلردر ، ظن ایدلنور . بخاری رضی الله عنه بو کبی اورنلرده کوب وقت الفنی اثبات ایله یازار . مسئله ایله کماهو آشنا اولمق مرادگز اولسه امام حریرینک «دره الغواص» نام اثرینه مراجعت ایدگز ! (۲۱۵ نچی ماده) .

«غوریف» شهوندن :

خریطه لرده «جایق» نه ری بوی نوغایلر اورنی اوله رق کوسترلور . بونو غایلر نه یردن کلمشدر ، اصللری بلغارمی یا که تاتارمیدر ؟ اورالسکی شهری خلقی تیلنده نوغایلرغه «تکه» دیمک نه دن فالمش ؟ قریم و اورنبورغ نوغایلری آراسنده اولان فرق نه جهتندر ؟

یارالله مرادی

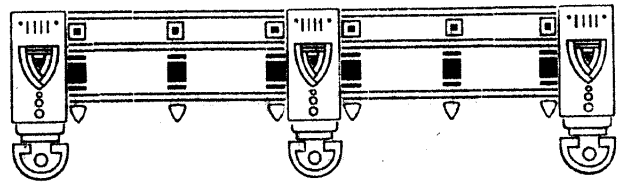
«شورا» : نوغایلر روس مؤرخلری طرفندن Половцы دیه یورنلمک اولان «چیچق» قومی اولسه کرک . چیچقلر ایسه تاتارلر کامازدن کوب بیللر مقدم بویرلرده طورلر ایدی . بونلر خالص ترکی قوملردر . نوغایلر ، اورن اعتباری ایله بر چوق فرقه لرگه آیرلوب بعض فرقه لری بو کونگی اؤفا و اورنبورغ ولایتلرنکده طور مشلردر .

« پتربورغ » شہزادہ جامع شریف

«شورا» اوقوچیلرینہ ہدیہ ایدوب اوشبو عدد ایله «پتربورغ» شہزادہ سالنہ باشلامش جامع شریفنگ زسہی بیارلدی .

جامع شریف حقندہ کچن ییل ۱۶ نچی عدد «شورا» ده مفصل صورتده معلومات ویرلمش ہم ده اورنی واورامینک کورنش رسملری با- صللمش ایدی . فقط کچن ییل ، مسابقہ وقتندہ مخصوص کامیسیہ طرفندن «آرابیسکی» اسمندہ اولان رسم قبول ایدلمش وشول طرزده بنا اولنہ چق دیہ مذکور رسمنی ۵۱۶ نچی بیتده باصلمش ایدک . لکن اوشبو کون معلوم او- لدیغینہ کورہ «آرابیسکی» اسمندہ اولانی دگل بلکه «تیمور» اسمندہ اولان رسم قبول ایدلمش و ۲۷ نچی اییونده اش باشلانمشدر . پایتختدہ رسمی صورتدہ جامع شریف بناسیندک خبری هر بر مسلماننگ یوزینی کولدره چگی معلوم . حق سبحانہ وتعالی حضرتی انمامنی نصیب ایلاسون! ایسکی اسلامرنک یادکارلری ، اولگی عظمت وهمتلرنک علامتلری اولدیغی ایچون تکرار اولسه ده «آرابیسکی» اسمندہ اولان رسم ده «شورا» ده نشر اولنسه کرک .

تقریر

« مناصب دینیہ »

«العصر الجدید» ژورنالندہ تفرقہ صورتندہ

باصلمش اوشبو رسالہ شہدی « کریموف» -

حسینوف» شرکتی طرفندن آیرم رسالہ اولہرق باصلوب چیقدی . مندرجہسی: اذان و امامت ، خطابت و آخوندلق . ادارہ شرعیہ (صوبرانہ) . شریعت و قانون . فضا و فاضی . اجتهاد ، مجتہد و مفتی . مجتہدلر منقرض اولمہسی . تقلید و مذهب . اسلام فقہسی . معاملہ و حکم . نتیجہ و خاتمہ . اورنبورغ شہزادہ «کریموف» حسینوف» کتاب مغازسندہ و باشقہ مشہور کتابچیلرده ساتلنور . حق ۲۵ تیندر .

« دگز توبندہ سیاحت »

دگز توبندہ اولان حیواناتندن معلومات ویرمک قصدیلہ ش . آبرگیلندین طرفندن ترتیب ایدلمش (روسچہ دن ترجمہ اولسه کرک) بر اثر- در . صورتلی اولان بو رسالہ ، شریعت حامیلری مطبعہ سندہ باصلمشدر .

« علی بابا - قرق قاراق »

عربلر طرفندن یازلمش اوشبو حکایت اوروپا لسانلریندک هر برینہ ترجمہ ایدلوب یوردیکی صوگ روسچہغہ و بو کولدرہ روسچہ دن کندی لسانہزغہ ترجمہ ایدلنوب ایکی کیمسہنگ ترجمہسی ایکی اسم ایله آتالمشدر . «علی بابا» اسمی ایله اولانی «صبح» کتبخانہسی طرفندن ۱۶ بیتده اوچ رسم ایله و «قرق قاراق» اسمندہ اولانی عارف کریموف طرفندن ترجمہ ایدلوب «کریموف، حسینوف» شرکتی طرفندن ۸ عدد رسم ایله باصلمشدر . آخرلری بربرندن باشقہ باشقہ اولوب بری شادلق و ایکنچیسیدہ حسرت ایله بترمشدر .

« گوزل تربیہ »

اوشبو اثر «صبح» کتبخانہسی طرفندن

«اوقو كىتبخانهسى» اسمى ايله نشر اولنمقده اولان كوچوك حكايىت كىتابلىرىنىڭ ۱۱ نچىسى اولوب گوزل تربيه نى بر قدر تصوير ايلر .

سۆز

«مسقوا» شهرنده «ذوالفقار»

مسقوانىڭ آثار عتيقه لرندىن اولان «آرو زىنايا پالاتا» ده ايكى دانه فلج اولوب برينىڭ اوستنه گوزل عرب خطى هم ده آلتون ايله «حضرت امام زين العابدين رضى الله تعالى عنه ديه واىكنچى فلج اوستنه ده ايكى سطر اوله رق آلتون هم گوزل عرب خطى ايله «لافتى الا على لا سيف الا ذوالفقار - لاهول ولا قوة الا بالله العلى العظيم» ديه يازلمش اولدىغى «مسقوا» دن «ترقى» غزاسينه خبر ويرلور .

مخبر ايسه بونلرنىڭ اولگىسىنى امام زين العابدين واىكنچىسىنى ده على كرم الله وجهه حضرتلرنىڭ اوله چغنى ظن ايلر . بو فلچلر عربستاندىن ۶۵۳ دە روسيه گه كتورلمشدر . ميرزا آقا يوسف اسمنده برى رسول اكرم و حضرت اماملرنىڭ آلتون استعمال ايتما دىكلرىنى وانلر وقتنده اولان يازولرنىڭ رسملىرى بو كونگى رسملره خلاف اولدىغى سند ايدرك مذكور فلچلرنىڭ حضرت اماملرنىڭ فلچلىرى اولميه چغنى سويلر .

تارىخ طبعى باغچهسى وموزه لرى

انسانلر محصول آلهق يا كه تفرج ايدوب يورمك قصى ايله نباتات (اولنلر) يتشدررگه حيوانلر آسرارغه ، باغچلر وجوده كتوررگه

ايسكى زمانلردىن باشلامشلىرى ايسه ده ترقى وعلم گه خدمت ايلمك قصى ايله حيوانلر واولن هم آغاچلر يتشدرر ايچون پك صوڭ كوشمشلر . در . وحشى حيوانلر كوستررگه مخصوص اولان خانهلر اڭ ايلك اسكندريه شهرنده ميلاد دن ايكى ياروم قرن مقدم ميدانه كلمشدر . نباتات باغچه لرىنى اونونچى قرننده اندلس مسلمانلرى «غرناطه» و آندن صوڭره «قرطبه» ده تاسيس ايتدىلر . اوشبو باغچلره مختلف مملكتلردىن كتوروب مختلف نباتات يتشدرمشلىرى ايدى . بوندىن آلتى عصر صوڭ آوروپانىڭ مشهور بايتختلرنده نباتات باغچلرى ميدانه كتورلدى . بو كونده مدنيتلى مملكتلرنىڭ هر برنده چوق حيوانات و نباتات باغچلرى اولد . شنداق تارىخ طبعى موزه خانهلرى واردر . بونلر تارىخ طبعىنىڭ ترقىسىنه وانتشارينه خدمت ايتمكده لردر . بو قبيلىدىن اولان باغچه وموزه خانهلرنىڭ اڭ مشهورى «پارىژ» شهر . نده اولان «تارىخ طبعى موزه ئومى» در . ايچنده اولان نباتات و حيواناتنىڭ كوبلگى ايله اوشبو موزه ئوم بتون دنيا ده اولان مؤسسات علميه آراسنده امتياز كسب ايتمشدر . باغچه ده بنالر ايچنده يدى و آچىق هوا ده اون يدى بيگدىن زياده نوع نباتات يتشمكده در . حيوانلر ، انواعسى بر بيگ بش يوز قدردر . حيوانلر ، نباتات ، معدنيات و طبقاته ، مستحاثاته ، تشرىح وعلم البشر هم بونلردىن باشقه لره عائد قوللكسىونلر اولوب نمونلرنىڭ مقدارى ايكى ياروم ميليوندىن زياده و قيمتى ده ايكيوز ميليوندىن تخمين اولنور . كىتبخانه سنده ايكيوز يكرمى بيگ باصمه و ايكى بيگ اوچيوز يازمه كتاب ، يكرمى بيگ قدر غير مطبوع رسم ، اوچيىڭ سكر يوز خريطه و پلان ، ايكى بيگ

پلاننى فورمشلردىر . مذكور معمار باشلىقى بو-
ندن مقدم «پارىژ» نى و آمرىقادە بعضى بر
پايتختلرنى زىنتلامش و تعمير ايلامشدر .

تش قاراو بولمەسى - ۋاغون .

زابايقال تيمر يولندە تش قاراو ايچون
تخصيص ايتلگان ۋاغونلر ياصالدى . موندە
مخصوصەمە اسباب ايله خدمت كە طيار طورالر .

جان قيو

سياسيوندن شارل ريشە «صوغشلىرنىڭ ما-
ضيىسى و صلحنىڭ استقبالى» نام اثرندە مدنيت
و عدالت دورى سانالغان ۱۹ نچى عصرده آو-
روپادە كوبمو جان قيوغانلىقنى سانى . معلوم
بولغانى غنە بو يوز يىل ايچندە ۱۰ بىك كشى
صود حكىمى ايله آصلمش و تورلى صوغشلىردە ۱۵
مىليون كشى اولمشدر .

پتربورغ دە ابتدائى مکتبلر

پتربورغ شور ادارەسندە گى ابتدائى
مكتبلردە بو يىل ۷,۸۴۰ بالا درس تمام ايتمشلر .
بوندىن ۴,۰۴۲ اير بالا و ۳۷۰۸ قزلر . شهربتدا
ئى مکتبلرنده اوقوچىلرنىڭ عددى بو يىل ۳۸,۱۲۷
عدد بولمش . مکتبلر يتوشمىگاندىن كىلەسى يلغە
ينە ۴۵ يىڭى مکتب آچىل . بارىسى ۴۱,۳۳۵
بالاغە اورن حاضرلاندەدر . پتربورغ شەر
ادارەسى اوتكان يل تعليم اشينە ۲,۶۰۰,۰۰۰
صوم صرف ايتمش .

قدیم اسکله ت

شمالى قافقازدە ايسكى زمانلردە بولوب حاضر
تخىي قالمىغان زور بر حيوان اسكله تى طابلىدى .
باش سويانگى گنە بر صاژين اوزونلغندە .

مطبوع رسم بولنمقده در . كلمكده اولان مجهو-
عە موقوتەلرنىڭ نسخەلرى يديوز ايللى عدد
در . بيوك «آمفيتياتر» نده بر بيك ايكوز
آدم ايچون اورن وار . بونده سامعلر كروب
«موزەئوم» ه عائد اولان درسلىرى دكلارلر .
اوشبو «موزەئوم» ه بيوك بر درسخانه اولوب
علم گە خدمت ايتدىكى حالده «پارىژ» نىڭ
اك مەم تفرجگاهلردن سانالور . بونده كلن
خلقنىڭ مقدارى اورتا حساب ايله اوتوز بيك
تخمين ايدلمكدهدر .

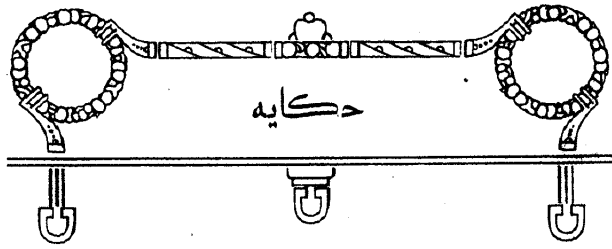
علم الروح علماسينىڭ اجتماعسى .

تعليم و تربيه اشندە علم الروح فنى بيك
مەم اورن طوتدىقى معلومدر . صوڭقى عصرده
بو فن گە آيرم اهميت بىرلوب بيك ترقى ايتدر-
لدى . پتربورغده علم الروح ايچون خصوصى
عالى مکتب بار . علم الروح جمعيتلىرى و ژور-
ناللىرى روسيه دەگنە اونلاب بار . صوڭقى يىللردە
تربيه علم الروحى (پيداغوغىچىسكى پسيخالوغىه)
بيگرك مەم اورن طوتادىر . شونك مسئلهلرن
تفتيش و تدقيق ايچون ايكنچى مرتبه اولهرق
مسقواده عومى علم روح علماسينىڭ اجتماعسى
(اسپىزدى) ياصالدى . بو اسپىزدە ۳ يوزدن
آرتق علما حاضر بولوب ايچلرنده بتون دنياده
شهرت طوتقانلىرى باردىر .

«استانبول» نى تعمير

تركيا دولتى «استانبول» شهربنى آوروپا
پايتختلىرى روشندە تعمير و تزئين ايلمك
فكرى ايله «پارىژ» شهربنىڭ معمار باشلىغن
چاقومشدر . معمار باشلىقى ايسه تركى مهند-
سلىردن و داد ، محمود شكرى بكىر ايله برابر
بتون استانبول اوراملرىنى يورمشلر و شهربنىڭ

دكايه

اوقوچى قز (*)

۷

كیچكى آش وقتنده میشا ایله واسه کو-
برهك اچكانگه كوره بیک اوزاق کیفلنوب اوطو
ردیلر . بتون نومرنی یا گفرانوب كوله لر
ایدی . تمام طاوش باصیلوب تیره یاق طنچ
لانوب بتکان وقتده ساعت ایکنی صوفدی .
هوا بولوطلی ، یولدزلكورونمی ، بولوطار
طاولر اوستینه جیله ، دگز بوینده آغاچ بلن
نوشه لگان اورامده چابوب بارغان آت طویا-
فلرینك طاوشلری ایشته ایدی . آله طابا
فارادمه جناب حقغه دعا ایتارگه باشلادم
دیدم :

«یارب! ای بیوك الله! مرحمت ایت میگا،
سیندن باشقه مینم هیچ یاردمچم یوقدر . سین
میگا «آنك» ایله یشراق کوریشورگه نصیب
ایت . سین هر نرسه نی کوروب وبلوب طوره
سن . هر نرسه سیگا معلوم . . . مین آنی
خاتونندن وبالالردن آیروب آلاسم کیلمی .
لکن مین آنك اوزمنی سویگانینی کورسه م
ایدی . . .

اگر مین اوزمنك آگا بولغان محبتمنی
باشقهلرغه سویلاسم بو بر احمق لق هم اویات
اش دیه چکلردر . حالبوکه بو - مقدس بر
شیدر . . .

یخشی بله من ، که باشقه یوزلرچه اید-
شلم شیکلی میگاده کیاوگه باررغه طوغری

(*) باشی ۱۴ نچی عددده .

کیل چکدر . احتمالکه باشده کوکلی بولور .
لکن صگره فلق بولاچق ، ایرکلی ویاقطی هیچ
بر نرسه بولمایه چق . . . یارب ! ایرکلی وقتنه
سین میگا آگا فاویشورغه نصیب . . . یارب !
احتمالکه ، مین خطا ایته طورغانمن ، لکن
قطعی صورتده بله من ، که هر خاتون اوز عمرنه
یالکز برگنه مرتبه سویه در . مین بیت آنی
سویه من . اگر آنك بلن قاویشو سعادتنه
ایرشسه م آندن صوگ سین مینی اوزك تلاگان
جزاغه دوچار ایت . یارب ! بله من ، که
سین مینم بو تلا کرم ایچون آچولنامازسن .
چونکه سیگا هر نرسه معلوم وسین اوزك محبت
سن . یارب ! مرحمت ایت مین بیچاره قولیکه !
بالقونك ره شتکه سینه طایاندمه آفرونغنه
یغلام . صگره نومرغه کوروب پیشنورگه
باشلادم .

انام :

- ناتاشا ! سین نیچون یوقلامیسن ؟
ئلله برر یرك اورتامی ؟ دیدی .
- یوق دیدم .
- اول حالده یات ایندی تیزرهك ، او-
رندقلرنی دومبرده تمه ، دیدی .

یاندیم . یورك نیبوویمنی باصوب ، یش
یش طن آلومنی یومشارترغه طربشدم .
قولاغیه همیشه راؤینسکی نك : « سزده
میگا اوز یاشگذده گی فلرنك کوبسندن باشقه
توسلیرهك کورینه سز » دیگان سوزلری ایشتاوب
طوره ایدی .

یوقلی آلماینجه اوزاق مدت یاندیم .
ذهن گه برسی آرتندن برسی ئلله نیلر کیله
ایدی : « هیچ بولماسه تیزرهك قش کیلسه ده
آطنه سنده اوچ مرتبه طاغن شونك سویه لی
طاوشلرن ایشتورگه ممکن بولسه چی ، اول

چنلابدہ آورو میکاننی سوک؟ اوله روك میکاننی؟
یوق، یوق. آنی الله صاقلار. مینم ایچون
بولماسه خاتونی و بالالری حرمتنه صاقلار»
دیه ایدم.

قویاش چغا باشلاغانده غنه یوقوغه کیتدم.
مین طورغان وقتده ساعت طوقز بولغان ایدی.
میشا ایله واسه همیشه طورمغانلر، چونکه آنلر
طورو برلن استینه نی قاغارغه باشلیلر ایدی.
کییندم بر استقان سوت اچدمک اورامغه چیقدم.
قوپالنی غه باردیم. آنده یالکز ایکی خاتون
بار، دکز شاولی و طولقونلری قوپالنی نك
باصقچلرینه شول قدر قاطی بهریله ایدی، که
بتون قوپالنی سالدکده ایدی. دکز نك
صوی قوی اولوب، آنک اچینه کره سی
کیلمی ایدی.

آفرونغنه چیشندیم. یالکز صاروچقه
بلن گنه قالغاج کوزگی قارشوسینه باردیمه آنک
قول باشنکغی تویمه لرینی اچقندروب صاروچقه
نی توبان طابا توشوردیم، مین اوزمنک حقیقه
گوزل بولووم حقنده قناعت ایته آلمی یوری
ایدیم. کوزگی که قاراغاج کوردمکه مینم تن
و گاوده منک گوزللیگی میشانک آلجومنده بولغان
گوزلردن کیم توکل ایدی.

کوزگی قارشوسنده طوروب بر یاغم
برلنرک ایلاندم. قویاش نوری توشوب
یاقتورتلغان تنه دخیده بر مرتبه قارادمه اوز
اوزیمه بویله ایسابلادم: «اگر بوتنی آلو
راؤینسکی ایچون بختیارلق بولا طورغان بولسه،
مین آنی آکار بتونلای بیرر ایدم، هم بو مینم
ایچون بختیارلق بولور ایدی.»

کوزگی قارشوسنده طوروب بر یاغم
برلنرک ایلاندم. قویاش نوری توشوب
یاقتورتلغان تنه دخیده بر مرتبه قارادمه اوز
اوزیمه بویله ایسابلادم: «اگر بوتنی آلو
راؤینسکی ایچون بختیارلق بولا طورغان بولسه،
مین آنی آکار بتونلای بیرر ایدم، هم بو مینم
ایچون بختیارلق بولور ایدی.»

صوغه کیومسز کررکه قرار بیردم. چونکه
بوگون صو کروچی ایرلر آز و هیچ برسیده
خاتونلرغه طابا قارامیلر ایدی. فقط ذهن ئلله

قویاش چغا باشلاغانده غنه یوقوغه کیتدم.
مین طورغان وقتده ساعت طوقز بولغان ایدی.
میشا ایله واسه همیشه طورمغانلر، چونکه آنلر
طورو برلن استینه نی قاغارغه باشلیلر ایدی.
کییندم بر استقان سوت اچدمک اورامغه چیقدم.
قوپالنی غه باردیم. آنده یالکز ایکی خاتون
بار، دکز شاولی و طولقونلری قوپالنی نك
باصقچلرینه شول قدر قاطی بهریله ایدی، که
بتون قوپالنی سالدکده ایدی. دکز نك
صوی قوی اولوب، آنک اچینه کره سی
کیلمی ایدی.

آفرونغنه چیشندیم. یالکز صاروچقه
بلن گنه قالغاج کوزگی قارشوسینه باردیمه آنک
قول باشنکغی تویمه لرینی اچقندروب صاروچقه
نی توبان طابا توشوردیم، مین اوزمنک حقیقه
گوزل بولووم حقنده قناعت ایته آلمی یوری
ایدیم. کوزگی که قاراغاج کوردمکه مینم تن
و گاوده منک گوزللیگی میشانک آلجومنده بولغان
گوزلردن کیم توکل ایدی.

کوزگی قارشوسنده طوروب بر یاغم
برلنرک ایلاندم. قویاش نوری توشوب
یاقتورتلغان تنه دخیده بر مرتبه قارادمه اوز
اوزیمه بویله ایسابلادم: «اگر بوتنی آلو
راؤینسکی ایچون بختیارلق بولا طورغان بولسه،
مین آنی آکار بتونلای بیرر ایدم، هم بو مینم
ایچون بختیارلق بولور ایدی.»

صوغه کیومسز کررکه قرار بیردم. چونکه
بوگون صو کروچی ایرلر آز و هیچ برسیده
خاتونلرغه طابا قارامیلر ایدی. فقط ذهن ئلله

قویوب میڭا طوغری قارادیده :

— سین ناتاشا، یا قویاشقه بیک پشکانسن،
یا که سو کرو کیلوشمی طورغاندر . کوز
توبلرک کوگارگان . سیڭا قریم فائده بیرمی
آخرسی ، دیدی .
واسه :

— ناتالیا آلکساندر ونا بررسینه عشق
طوتمی میکان ؟

— شوندی بر تیموشسز سوز سویلماسه گز
یارامی آخرسی ، دیدم وقزارماسه م یارار ایدی دیه
بیک قورقدم . لکن برکت بیرسونکه ، قزارمادم .
آنامزنگ کیفی یخشوق توزه لیدی . گرچه
طایاق بلن بولسه ده اوزی تـلا گانچه یوری
باشلادی . ایرتانگیسن آت بلن غورزوفقه
کیتارگه فرار بیردک . قویاشنگ اسیلیگی
کوبدره ، یولده ایزوئیست لر طوزانلر اوز
بورون غه طولا ، میشا ایله واسه مونه شولای
باروبیک قزق بیت دیب سوینه لر ، کوله کوله ،
ئلله نیندی هیچ قزیق بولمغان آنیقتلر سویلیلر ،
واسه بر نیچه مرتبه مینم آیاغمنی قسار غه ماتاشوب
قارادی . میشا آنامزنی یالطه دن بتونلای
غورزوفقه کوچوب باررغه دیمنی ، مونده هم
اوچوزراق ، هم گوزلرک همده قزیغراق . آنه ،
قاراسانه «آیوطاغ» نیندی گوزل منظره تشکیل
ایته در ، دیه ایدی . مین بونلرغه کوچکه گنه
توزوب باردیم . باشمدن عقلم کیته یازدی .

غورزوفده ریستورانده آشادق . بخت که
قارشو میشا بورتوکلای ایقرا کیترنیدی . کینه
بخت که قارشو بزنگ دورت کشی آشاغان ایچون
بزدن ۱۵ صومده نیچه تیندر آلدیلر . مونی
کورگاچ آنام غورزوفقه بتونلای بارودن قطعی
صورتده واز کچدی . مین فوق العاده سویندیم .
کیچ گه طابا مین غایت آریغان ایدم . ایرتوک

یاندیم . توشیمه راؤینسکی کردی گویا اول
میڭا : «ای ناتاشا ، ناتاشا ، سینڭ ایله برگه
بولغانده میڭا نه قدر راحت ایدی ، حالبوکه
کیچه کوکره گمدن طاغن فان کیلیدی .» دیه ایدی .
ایرتانگیسی کون آنام مینی قوینورغه
یبارمادی . دوقتور چاقرتدی . دوقتور میندن
برر یرک آورتی می دیه قات قات صورادی .
ظاهری خسته لگم یوقلغنه اشانیدی . شولای
بولسه ده بر ره سپت یازوب بیردی . کیچه
کورگان توشم مینم باشمدن هیچ چقمی ، اچم
پوشه ، نیشلرگه بلمی ایدم . کیچ گه طابا کیفم
بر آز توزه لیدی . آنامه : «مینم مونده کیفم
بوزوقلغی اولده غی غه قاراغاننک آز یورومدن»
دیب آنی قناعتلندر دم . راؤینسکی نی کورمگا .
نیمه ایکی کون بولدی . توننه آنڭ بلن ساتاشما
سه م یارار ایدی دیه قورقا ایدم . یکشنبه کون
میشا ایله واسه سیواستوپول صوغشی نڭ پام .
تینکلرن قزارار ایچون پاراخود ایله شونده
کیتدیلر . آنام پاراخود ساکنودن قورقوب
بارمادی . بز ایکنز اوبیده قالدق .
آشمدن صوڭ آنام بر آز طایانوب طوردی .
مین آکا یوری : انکای ایده ، شهر باغچه سینه
چغوب آزراق یورب کریک ، دیدم .

مینم آیافلرمنڭ طاغن رهنی کیتوب طوره ،
مین چغا آلام آخرسی ، سین اوزکڭ گنه
چق ایندی . . . دیدی

قاروبقه دن اشلاپه منی آلوب آقرونغنه
باشیمه کیگانده کوکلم بلن : «بوکون نیچک گنه
بولسه ده راؤینسکی نی کوررم ، همده اوزم
کوکلم شیکلی آچیق ایدوب آنڭ ایله صمیمی
صورتده سویلشورم ، دیه ایسابلادم .»

دگز بوینده غی اورامغه چیغو بلن ایزو .
وشچک آلدیمه طوغری راؤینسکی نڭ فاتیر .

اول ده الوغ فائده سانالور ایدی. حالبوکه بن
نمازلرنی ده قسقه اوقوب یوردم! « دیه
جواب ویرمشدر .

شورا التماسنه جوابلر :

اوز لسانمزده طبع ایلمش اثرلردن کندی
ظنلرنچه فائدهلی هم گوزل کورلمشلرنندن ۱۰
عددینک اسملرینی یازوب یبارمکلرینی ۱۳نچی
عدد «شورا» ده، اوقوچیلردن التماس اولنمش
ایدی. فقط مدت آز قویلدیغنی سبب کوستر-
وب اوقوچیلرنک کوبسی اوشبو سؤالغه جواب
ویرمکن معذور ایدیکلرینی بیان ایتدیلر .
وافعاً بویله سؤاللرغه جواب ویرر ایچون ایرکن
وقتغه احتیاج وارلغی معلوم . مع ما فیه بعض
بر پک معلوم اشلر ایله ده عمل ایتمکن مانعلر
ظهور اولدرده ممکن قدریسی ایله عمل قیلنه
در . هر نه بزوقت قسقه قویلدیغی ایچون
اوقوچیلر حضورنده معذرت بیان ایلوب بو
طوغورده کلمش جوابلرنی آنهش تاریخلرنک
ترتیبی ایله بو یرده درج ایتدک :

- ۱) فواکه الجلساء . عبد القیوم الناصری .
- «دارالفنون» . ۲) اسماء یا که عمل و جزاء .
- نا معلوم . فاتح کریموف . ۳) سلیمه یا که
- عفت . غافل بن عبدالله . «خاریطونوف» . ۴)
- شاگرد ایله استودینت . ف . ک . دومبرو-
- فسکی . ۵-۶) طوتام . برنجی وایکنچی جزء .
- ع . غ . چغتای . «بیان الحق» . ۷) شهرقزانه
- سیاحت . ۸) خضرچابووی . ۹) جهانشاه
- حضرت . ذاکر الهادی . «خاریطونوف» . ۱۰)
- مرآت مجموعه سی . عبدالرشید ابراهیموف .
- نورعلی حسنوف . «اوقا» .

ینه کیتدم . ایزووشچک آنک فایقاسی توبنه
باروب طوقتادیغی وقت اوز اوزمنی کوچکه
گنه ضبط ایلوب باصوب طوره ایدم . آر به
ذن طوتوب طوغری ایشک آلدینه کرگاچده ،
شونده کورنگان بر خاتوندن: «مونده طوره می
راؤینسکی؟» دیه صورادم .

بر بالقوندهغی پردهنک آرتندن: «کیمدر
اول مینی صوراوچی؟» دیه راؤینسکی نک
اوز طاوشی ایشتلدی. ها، سز منی...؟ دیه
قارشو چقدی . هوا اسسی بولسه ده آنک اوستنک
پالتو، باشنده یکل گنه اشلایه ایدی. ایسانل-
شدم . اویگه کردک . مترجم . ف . ک .
(آغری وار.)

*****

لطائف

۳۷

ادیبلردن برینک اوینه زمانه سینک پادشا-
هی کلمشیدی . پادشاه : «بو او، سنک ایچون
کچوکر، باشقه یرگه کوچارگه کک !»
دیدیکنده ادیب ده : «پادشاهم ! اوی کچوک
ایسه بونک عیبی بنده دگل بلکه سزده در ،
سزبنی اوشبو اوی گه صغیماز درجه ده زور
ایتدکز!» دیه جواب ویرمشدر .

۳۸

حجاز عربلردن بری زور امیدلر ایله
«بغداد» شهرینه سفر ایتمش ایدی . اوزون
وقتلر یوروب فایتدیغنده کورشیلری ، دوست
و قارنداشلری کورشه کلدیلر ونه کبی فائدهلر
تابوب فایتدیغنی صوراشه باشلادیلر . عرب ده:
سفرم ضائع اولمادی . روزهنی طوتمای یورمگمدن
باشقه بر نرسه حاصل ایتماش اولسه ایدی

ریٹونوف» . ۸) ادبیات عربیہ . موسی بیگیف .
 ۹) آمریکا فکرلری ۱۰) فقیرلک ایله اوتکان
 ترکلک . بونلردن ۳ نچی ایله ۶ نچی نومیرلر
 ژورناللر اولوب اولگیسی . بوکونده دوام ایتد-
 یگی حالده سوکغیسی توتقالمشدر .
 عبدالکریم سعیدف . «اورگانچ» .

* *

۱) «شورا» مجموعہ سی . ۲) اللزومیات .
 موسی بیگیف . ۳) قاموس علمی وفنی . «نر-
 جهان» . ۴) تربیة اطفال . مسقواده . ۵) بصیرت .
 حسن عطا . ۶) کتبخانہ اجتهاد مجموعہ سی .
 صدیق حقیردین . ۷) ادبیات مجموعہ سی .
 «وقت» علاوہ سی . ۸) حفظ صحت از دواج .
 حارث الچیسٹوپولی . ۹) سلم السماء . صلاح
 الدین البشیری . ۱۰) اوچ مسئلہ . عبداللہ ندیم .
 ابن جلال الدین «میاس» .

* *

۱) ادبیات عربیہ . موسی بیگیف . ۲)
 اسلام فیلسوفلری . موسی عبداللہ . ۳) ابو-
 العلاء المعری . ۴) اسماء . نام معلوم . «کر-
 یهوف» . ۵) فریاد یا کہ نیاز . محمد صادق .
 «کر یهوفلر» . ۶) توقایف شعرلری . ۳ نچی
 ۴) نچی ۸ نچی جزلر . «شرف» . ۷) سفیر-
 الاسلام الی سائر الاقوام . محمد نجیب تونتاری .
 «شرف» . ۸) ترقی و معارف دینسزلکنی
 موجبمی ؟ عبداللہ بوبی . ۹) برهان ساطع .
 عبداللہ بوبی . «خاریٹونوف» . ۱۰) التاج
 المرصع . ذاکر القادری . «کر یهوف-حسینوف» .
 کریم صدقی مرتاضین .

پیری ایله قرآن آراسنده پراخوددن .

* *

۱) شا کرد ایله استودینت . ف . ک .
 «دومبروفسکی» . ۲) محاکمات . شہس الدین

۱) میرزا قزی فاطمہ . فاتح کر یهوف
 «کر یهوفلر» . ۲) آلام بیردم . عیاض اسحا
 قی . «شرف» . ۳) بختسز یکیت . ع . کمال .
 «شرف» . ۴) پامادا مسئلہ سی . ادریس
 بغدادنی . «خاریٹونوف» . ۵) اسلام فیلسو-
 فلری . موسی عبداللہ . «خاریٹونوف» . ۶)
 ایکوز یلدن صوگ انقراض . عیاض اسحاقی .
 «خاریٹونوف» . ۷) معیشت یوللری . موسی
 عبد اللہ . «اورناک» . ۸) سلیمہ یا کہ عفت .
 غافل بن عبداللہ . «خاریٹونوف» . ۹) خیالمی
 حقیقتمی ؟ . فاتح کر یهوف . «شرف» . ۱۰)
 یاش عمرم . مجید غفوری . یار اللہ مرادی . «قرآن» .

* *

۱) سعادت ابدیہ نہ ایله در ؟ عبد اللہ
 شناسی ابراہیموف . «شرف» . ۲) آمریکا-
 فکرلری . «کر یهوف - حسینوف» . ۳) آمریقالی
 حکیم فرانقلین ترجمہ حالی . صدیق حقیردین .
 «کر یهوف» . ۴) اسلامیت سونماسون . اشاکر جان
 الحمیدی . «کر یهوفلر» . ۵) اسلام فیلسوفلری
 موسی عبداللہ . «خاریٹونوف» . ۶) التاج المرصع
 بجواهر القرآن و العلوم . ذاکر القادری .
 «کر یهوف حسینوف» . ۷) یاوزلقنک جزاسی .
 م . علیہی . «خاریٹونوف» . ۸) اسماء یا کہ
 عمل و جزا . نام معلوم . «کر یهوف» . ۹) سلیمہ
 یا کہ عفت . غافل بن عبداللہ . دومبروفسکی .
 ۱۰) جمیلہ . مصطفی الاسنی . «دارالفنون» .

* *

۱) قریمہ سیاحت . فاتح الکریمی .
 «کر یهوف» . ۲) معیشت یوللری . موسی عبداللہ .
 «اورناک» . ۳) اقتصاد ژورنالی . سامارادہ .
 ۴) مشهور خاتولر . ۵) جهان گیر مخدوم .
 ف . ک . «کر یهوف» . ۶) تربیة الاطفال .
 مسقواده . ۷) بختسز یکیت . ع . کمال . «خا-

خیالمی حقیقتمی ؟ (۴) ایکیوز ییلدن صولك
انقراض. (۵) سلطان عشقی (۶) بیچاره عالیه.
(۷) بختلی مریم (۸) میرزا قزی فاطمه. (۹)
بختلی قز. (۱۰) بختسز قز. (۱۱) قریمه سیاه.
حت. (۱۲) فقیرلك ایله اوتکان تركلك. (۱۳)
بختسز یکییت. (۱۴) آنا محبتی. (۱۵) ایکی
بهادر. عبد العزیز فیضی «استرخان».

* *

اداره: بو مکتوبلرنك بر قدر یسی نيمبر
یولرده قارنداش قلملر ایله خاطر دفتترلرندن
یرتوب آلمش کغدلرگه یازلمشدر. اوشبو
جهتدن بعض امضالر آچیق معلوم اولمادی.
یا کلمشلری اولسه صاحبلری تصحیح ایدرلر.

تصحیح

اوشبو نومبر «شورا» نك برنجی بیٹی،
اولگی باغاناسی ۴ نچی یولندهغی «۱۵۸۰» نی
«۱۵۷۰» دیب، ۴۵۱ نچی بیت، ایکنچی باغانا،
۲۰ نچی یولندهغی «بو روایت» نی «بر روایت»
دیب، ۴۵۷ نچی بیت، برنجی باغانا ۴ نچی
یولندهغی «طالاولیاراماز» نی «طالاولکبی یارامار»
دیب، شولوق بیت، شولوق باغانا، ۲۵ نچی
یولندهغی «هدیهلر ابوالخیر خانغه ایله» نی «هد
یهلر ایله ابوالخیر خانغه» دیب اوقورغه تیوشدر.

محمد الطاهری. «کریموفلر» (۳) سلیمه یاکه
عفت. غافل بن عبدالله. «خاریطونوف» (۴)
ترقی فنون دینسز لکنی موجبمی ؟ عبد الله
بویی. «خاریطونوف» (۵) دارالراحة مسلمان.
نلری. «ترجمان» (۶) ادبیات عربیه. مو.
سی بیگینی (۷) پچان بازاری یاخود کیسک
باش. عبدالله توقایف. «خاریطونوف» (۸)
خانملره هدییه. نا معلوم. «دارالفنون» (۹)
اوج مسئله. عبدالله ندیم. (۱۰) دهریلرنك
مذهبلرینی ابطال. محمد فاتح مرتاضین. (۱۱)
سفیر الاسلام. محمد نجیب تونتاری. (۱۲) قزلر
تربیه سی. فخر البنات سلیمانوا. «کریووف».
امام خطیب ضیا اندین سلاموف «قارمان».

* *

(۱) استفاد الاخبار. شهاب الدین المر.
جانی. (۲) لهجه تاتاری. عبد القیوم الناصری.
(۳) ترجمان کتبخانه سی. (۴) نشریات کریمی.
(۵) آثار مجموعه سی. (۶) آندن بوندن.
فاتح الکریمی. (۷) سلامتلکنی نیچوگ
صاقلارغه. غارا کایوف. (۸) مشهورخاتونلر.
(۹) حقیقت مجموعه سی. عبدالله بویی. (۱۰)
سومک و اولنمک. عبد العزیز الشردانی.

* *

(۱) سلیمه یاکه عفت. (۲) اسماء. (۳)

محرری: رضا الدین بن فخرالدین. * ناشرلری: م. شاکر و م. ذاکر رامییفلر

«شورا» اورنبورغده اون بیش کونده بر چققان ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ:

на 2-й страницѣ обложки 30 коп.,
на 3 и 4 стр.—20 к. за строку петита.

Адресъ: г. ОРЕНБУРГЪ,
Редакция журнала „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لك ۴، آلتی آیلق

۲ روبله ۲۰ كاپك .

«وقت» برلن برگه آلوچیلرغه:

سنه لك ۷، آلتی آیلق ۳ روبله ۸۰ كاپك در.

نی ساتلار ایچون دیبه صور اوچی غه : اول لایحه
۱۴نچی «شورا» غه علاوه اوله رق باصلمشدر .
شول عدد «شورا» دن باشقه ساتلمی .

○ حسن افندی گه : اوز باک خان یرلغی
کچن ییل «شورا» نڭ ۱۷نچی بیتنه باصلمشدر ،
شوکا مراجعت ایلر سز .

○ منور قاری افندی جنابلرینه : بیارلندی .
○ عبیدالله افندی گه : سؤالسکرنی آکلامادق ،
روح البیان تفسیرندن عبارتلر کوچروب یبا-
روکزنڭ سببی ده معلوم اولمادی .

○ شاه احمد حضرت گه : اوزون مکتوبکز
آلندی مطالعه ایدوب کوررمز .

○ ع . م . افندی گه : اداره ده اولان ترتیبیلر
بوزولماسون ایچون کوناچک گه «شورا»
بیارلمی . آقچه اولنبا دیغی تقدیرده بونڭ ایچون
بنگل یول اوزکئنڭ بر دوستکدن کوناچک گه
آقچه آلوب شونی اداره گه بیارمک ، قولغه آقچه
توشدیکی ایله دوستکده اولان بورچکنی
تولامکدر .

پیلور ایچون آرزوسی کامل اولان افندی
گه : ملی مطبوعاتمز حقنده کچن ییل «شورا»
نڭ بر خاچ عددنده « ملی مطبوعاتمز » سوز
باشی ایله اهمیتلی مقاله لر یازلدی . شونلره
مراجعت ایدکز . اوشبو مجموعه مجلد حالنده
اداره ده ساتلنور . پیلور گه آرزوسی اولانلر
۴ صوم ۵۰ تین آقچه نی قزغانمالر .

○ حبیب النجار حضرت گه : باصلور .
○ خیر خواه افندی گه : اویله مقاله لر باصلنه-
چق وقتلر آرتنده قالدی . آلدافی ایچون
حاضرلنور گه نیوشلی .

○ هادی افندی گه : قران شهری روسلر
طرفندن ضبط ایدلنوی حقنده کچن ییل «شورا»
ده تفصیل ایله یازلدی مراجعت ایتسه کز ضرر
اولماز ، شمدی تکرار یازارغه لزوم یوقدر .

○ «زایسان» ده عابدوف گه : باصلنور .
○ معلم عبیدالله افندی گه : اوز نوبتی ایله
درج اولنور .
○ «ابتدائی تعلیم حقنده غی نظام لایحه سی»

ایفیدرا

قوزمیچ نباتی

فوری سرلاو، آش باتماو، قان آزلقدن فائده بیره

تورغان بر شمالی نبات بولغانی ایچون بزنگ روسیه ده هم چیت مملکت لرده ده استعمالده در .
بور اورمانندن تامری ، چاچک هم اولقلری ایله برکه جیولمش ایڭ یغشی صورتی
فاروبقه ده بولنوب فدافی بش صومدر . ایکنچی صورتی اوچ صوم ، اوچونچی صورتی بر
صومدر . ۱۸۹۶نچی ییلدن بیرلی ایفیدرائی بیروب تورامز . ایڭ کوب بیرگانمز برنجی صورتدر .

آدریسمن : г. Бузулукъ, Самар. губ., В. Ваганову .

مفصّل «اسامى الكتب» بوش بيارلور .
 بىر مقدار زادانكه بيارلسه زاكارنك قالفانى
 نالور ايله بيارلور . زادانكه بياروچيلر :
 پىريوود ايله اقچه بياررگه تيوشليدر .
 مارقه قبول اولماس . زادانكه سز نالور ايله
 بيارلماس . پوچته مصارفى آلوجيدن .

آدرس : Орскъ, Оренб. губ.,
 Ахмеду ИСХАКОВУ.

شَرِيقْ كِتابخانَه سَرِيسِي
 صَاجِي : احمد اسحاقى
 اور شَرِيقْ شَهْرِنْدَه
 شَهْر تَائِسِي ۱۹۰۶

۵۵۵ يا غازى، يا شهيد
 ۳۰ بىرلکين معاهده نامهسى

شريعة نيچون رؤيتى
 اعتبار ايتمش؟

اوشبو اسم ايله موسى افندى بيگييف
 جنابلرينك غايت مهم بر رسالهسى شرق
 كتاب خانهسى مصارفيله باصلوب چيقدى .
 مندرجاتندن بعضيلرى : آيلر ،
 سنه لىر ، تاريخلر حسابى - قرآن كريمده
 كونلر آيلر سنه لىر حقنده وارد آيت
 كريمه لىر - اسلامينك تاريخ شمسى مسئلهسى -
 اسلامينده آيلرك حرمتى وارمى ؟ نسيء -
 بيانى - عالم طبيعتدن حكايت ايدر آيت
 كريمه لرك تفسييرينه عائد ملاحظه لىر -
 مفادير شرعيه حقنده مفيد معلومات - رمضان
 هلالى حقنده انظار فقيهه . بونلردن باشقه
 غايت مهم مسئله لىرى جامع اولان بو كتاب
 ۱۱۰ صحيفه دن عبارت اولوب حقى ۳۰ تىن
 پوچته حقى ايله برابر ۳۶ تىن .

۵۵۵ حربت واديسنك بر پنجه استبداد
 ۱۰ مجاهده مليه مراد بك اصوم
 تنجره يو وارلاندى قباغنى بولدى
 ۵۵۵ مراد بك
 ۱۰ شرف قور بانلرى اصوم
 وطن اوغورنده ياخود بيلديز
 ۳۵ محكمهسى اصوم
 ۵۵۵ زون ترك
 ۵۵۵ فرانسه اختلال كبرى
 ۵۵۵ برنجى ويانه معاصرهسى
 استبداد (عبدالله جودت) اصوم
 ۲۰ تهلكنك بيوكى
 ۳۰ مصائب استبداد
 ۲۰ تركيانك ماضيى واستقبالى
 ۱۰ حيات مخيل اصوم
 ۲۵ ملت و حكومت
 ۲۵ عشقمز
 ۲۵ برظالمنگ انجامى
 ۴۵ عدالت برينى بولدى
 ۱۵ اخوت اسلاميه
 ۲۰ تام مستبد

